

Aanvulling op beleid rondom veiligheid

voor KDV peutergroep, BSO en school:

Meldcode en protocol kindermishandeling en huiselijk geweld

Protocol 1 - bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Protocol 2 - bij signalen van mogelijk geweld-of zededelict door een collega jegens een kind

Protocol 3 - bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Versie 2.0 – consent september 2014 - Marjolein, Zorg voor Welzijn

Aangepast t/m Juni 2016

AMK is geworden ‘veilig thuis’ + aanpassing KDV peutergroep

Inhoudsopgave	pagina
Inleiding	3
Verantwoordelijken, taken en bevoegdheden bij vermoeden/melding en de uitvoering van de protocollen 1, 2 en 3.	4
Kindermishandeling, huishoudelijk geweld en opvoedingsproblemen. Wat is kindermishandeling, wat is huishoudelijk geweld en welke vormen zijn er?	8
Inleiding bij protocol 1 “stappen huiselijk geweld en kindermishandeling” en protocol 2 geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind”.	10
Protocol 1 : bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	11
Toelichting stappen protocol (1) : bij signalen van huiselijk geweld en Kindermishandeling	13
Protocol 2 - bij signalen van mogelijk geweld – of zedendelict door een collega	21
Algemene toelichting	22
Toelichting Stappen bij protocol 2 - signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind	23
Protocol 3 - bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	30
Toelichting stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	32
Bijlagen	
1. Informatie over Veilig thuis	37
2. Hulp instrument ~ Risico- en beschermende factoren & Signalen lijst van kinderen van 4-12 jaar (en ouder)	38
3. Observatieformulier	47
4. Gesprekspunten overleggroep	48
5. Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)	50
6. Aandachtspunten voor een gesprek met een kind	52
7. Omgaan met privacy	54
8. Meldrecht, meldplicht en zorgplicht	55
9. Sociale kaart	56

10. Invulblad sociale kaart	58
11. Verdere informatie	59
12. Bronnen	60
13. Protocol 'Hoe te handelen in geval van ongewenste omgangsvormen cq. seksuele intimidatie door een medewerker'	61

Inleiding:

Dit document bevat 3 protocollen:

Protocol 1 - bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Protocol 2 - bij signalen van mogelijk geweld-of zededelict door een collega jegens een kind

Protocol 3 - bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Bij elke situatie die raakt aan onveiligheid wordt er op de Ruimte zo optimaal mogelijk, effectief en verantwoord gehandeld. De 3 protocollen zijn er op gericht om een einde te maken aan onveilige situaties binnen deze gebieden en de nodige stappen en acties te ondernemen voor herstel van de veiligheid.

Het voorbeeld protocol op www.protocolkindermishandeling.nl bevat uitgebreide informatie die van pas kan komen en wordt geraadpleegd bij situaties waarbij er vermoeden en/of sprake is van Kindermishandeling op de Ruimte, binnen het school domein, BSO domein en het domein van de KDV peutergroep.

Geraadpleegd voor dit beleid stuk is het 'Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ~ Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling'. Te vinden op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/02/02/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.html>.

Ook is gebruik gemaakt van het document 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang (Juli 2013). Deze meldcode voor de kinderopvang is gebaseerd op de basis meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Ontwikkeld in opdracht van Brancheorganisatie Kinderopvang. Copyright © 2013 Brancheorganisatie Kinderopvang. <http://www.kinderopvang.nl/>

Hiernaast wordt geraadpleegd: handleiding voor meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013. Opgesteld door & onder Copyright van Brancheorganisatie Kinderopvang. <http://www.kinderopvang.nl/>

Tevens is bij het tot stand komen van dit beleidstuk de website van het Nederlands Jeugd Instituut geraadpleegd: <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/03/058.html> . Waar onder het kopje 'kennis' een link

te vinden is die allerlei aspecten bespreekt die betrekking hebben op zaken die raken aan kindermishandeling. Hier zijn ook links naar trainingen te vinden.

Sinds 2015 valt alles onder Veilig Thuis. Binnen Soest werken we samen met centrum jeugd en gezin, het Zorgteam binnen de gemeente Soest en veilig thuis. <http://www.vooreenveiligthuis.nl/>

Afkortingen:

BJZ: Bureau Jeugdzorg

Voor wie zijn deze protocollen ?

Voor iedereen die binnen de school te maken heeft met studenten vanaf 2 jaar.

Verantwoordelijken, taken en bevoegdheden bij vermoeden/melding en de uitvoering van de protocollen 1, 2 en 3.

Afhankelijk van de situatie vervullen diverse verantwoordelijken verschillende taken binnen het protocol huiselijk geweld en kindermishandeling en het protocol geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind of bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Wanneer iemand binnen school, BSO, KDV peutergroep een vermoeden heeft van huiselijk geweld en kindermishandeling of geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind of seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling dan zijn de zorg om welzijn teamleden, de dossierhouder van de student, de pedagogische medewerker en/of de voorzitter van het bestuur de eerste personen om contact mee te maken en melding bij te doen. Je kunt ook naar (collega) stafleden of de vertrouwde persoon van school om melding te doen en/of je vermoeden uit te spreken. Studenten worden ook verzocht om hun zorg of waarneming te melden en uit te spreken, maar zijn niet verantwoordelijk om een situatie op te lossen. Hieronder zijn de taken en bevoegdheden per verantwoordelijke die een melding binnen krijgt uiteengezet.

De dossierhouder/ mentor / begeleider/ pedagogisch medewerker

Op de Ruimte is voor de school en BSO de dossierhouder eindverantwoordelijk voor het dossier van de student. De dossierhouder draagt de zorg voor het monitoren / volgen van de algehele ontwikkeling van de student. De dossierhouder heeft hierbij de functie van mentor, begeleider en vertrouwenspersoon. De dossierhouder is nauw betrokken bij de persoonlijke ontwikkeling en het welbevinden van de student. Voor de KDV peutergroep kinderen geldt bovenstaande voor de pedagogisch medewerker.

Wanneer de dossierhouder of pedagogisch medewerker in vertrouwen wordt genomen en een melding binnen krijgt dan is hij of zij verplicht om hierop actie te ondernemen. Dit gebeurt door direct

contact op te nemen met 1 van de zorg om welzijn teamleden. Vervolgens wordt er een plan van aanpak afgesproken en het protocol (stappen plan) gevolgd. Afhankelijk van de aard van de mishandeling wordt het bestuur indirect (geïnformeerd) of direct betrokken. Bij acuut onveilige situaties wordt de politie gebeld door een van de BHV-ers of zorg om welzijn team leden en daarna het bestuur ingelicht.

Andere taken en verantwoordelijkheden van een dossierhouder / pedagogisch medewerker zijn:

- Herkennen en registreren van signalen die kunnen wijzen op (huiselijk) geweld, kindermishandeling of zedendelict.
- Overleg plegen met dossierhouder en/of zorg om welzijn teamlid bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met Zorg om Welzijn team, zoals observeren of een gesprek met de verzorger(s) in samenwerking met een Zorg om Welzijn teamlid.
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met het Zorg om Welzijn team.

Een stafid

Wanneer een stafid in vertrouwen wordt genomen en een melding binnen krijgt van dan is hij of zij verplicht om hierop actie te ondernemen. Dit gebeurt door direct contact op te nemen met de dossierhouder van de student en/of 1 van de zorg om welzijn teamleden. Vervolgens wordt er een plan van aanpak afgesproken en het protocol gevolgd. Voor het proces kan het voor de betreffende student wenselijk zijn dat het in vertrouwen genomen stafid betrokken blijft.

Afhankelijk van de aard van de mishandeling wordt het bestuur direct of indirect betrokken.

Bij acuut onveilige situaties wordt de politie gebeld door een van de BHV-ers of zorg om welzijn team leden en daarna het bestuur ingelicht.

Andere taken en verantwoordelijkheden van een stafid zijn:

- Herkennen en registreren van signalen die kunnen wijzen op (huiselijk) geweld, kindermishandeling of zedendelict.
- Overleg plegen met dossierhouder en/of zorg om welzijn teamlid bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met Zorg om Welzijn team, zoals observeren of een gesprek met de verzorger.
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met het Zorg om Welzijn team.

Een student, (gast) docent, stagiaire of vrijwilliger

Wanneer een student, (gast) docent of vrijwilliger in vertrouwen wordt genomen en melding binnen krijgt dan is hij of zij verplicht om hierop actie te ondernemen. Dit gebeurt door direct contact op te

nemen met de dossierhouder van de student en/of 1 van de zorg om welzijn teamleden. Vervolgens wordt er een plan van aanpak afgesproken en het protocol gevolgd. Voor het proces kan het voor de betreffende student wenselijk zijn dat de in vertrouwen genomen persoon betrokken blijft.

Afhankelijk van de aard van de mishandeling wordt het bestuur direct of indirect betrokken.

Bij acuut onveilige situaties wordt de politie gebeld door een van de BHV-ers of zorg om welzijn team leden en daarna het bestuur ingelicht.

Een zorg om welzijn team lid.

Wanneer een Zorg om Welzijn team lid in vertrouwen wordt genomen en melding binnen krijgt van (een vermoeden van) kindermishandeling, (huiselijk) geweld of zedendelict dan is hij of zij verplicht om hierop direct actie te ondernemen. Op de Ruimte zijn Zorg om Welzijn team leden verantwoordelijk voor het zo adequaat mogelijk uitvoeren van het protocollen 1 huiselijk geweld en kindermishandeling en 2 geweld-of zeden delict door een collega. Over de te nemen stappen vindt er afstemming plaats binnen het Zorg om Welzijn team. Het is de taak van het Zorg om Welzijn team om bij elke te nemen stap binnen deze protocollen de juiste personen te betrekken. Er wordt na een melding contact opgenomen met de dossierhouder van de student als deze nog niet bekend is met de situatie. De dossierhouder/mentor wordt betrokken bij alle overleg momenten binnen het Zorg om welzijn team. (Behalve wanneer de dossierhouder de (vermoedelijke) dader is).

Vervolgens wordt er een plan van aanpak afgesproken en het protocol gevolgd. 1 van de Zorg om Welzijn leden wordt gekozen en verantwoordelijk gemaakt om de nodige stappen te zetten en/of te faciliteren. Dit Zorg om Welzijn team lid is het contactpersoon binnen school, samen met de dossierhouder aanwezig bij gesprekken die volgen / nodig zijn en contactpersoon voor de samenwerking met externe hulpverlenende instanties.

Andere taken en verantwoordelijkheden van een Zorg om Welzijn team lid

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op (huiselijk) geweld, kindermishandeling of zedendelict.
- Functioneren als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over (het protocol) kindermishandeling.
- Overleg plegen met de persoon die zorg heeft over een kind.

- Indien nodig overleggen met andere mensen binnen school, BSO, KDV Peuter-speelgroep.
- Kennis hebben van de handelwijze volgens het protocol.
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer).
- Afhankelijk van de aard van de situatie contact op nemen met bestuur, maatschappelijk werk, het Veilig Thuis team, SHG, een deskundige op het gebied van letselduiding of een vertrouwensinspecteur voor advies of melding.
- In het geval er sprake is van aanwijzingen van kindermishandeling, geweld- of zedendelict door een staflid, (gast) docent, stagiaire of vrijwilliger wordt het bestuur en de vertrouwensinspecteur (overlegplicht) direct betrokken bij de uitvoering van het protocol.
- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Bij acuut onveilige situaties wordt de politie gebeld door een van de BHV-ers of Zorg om Welzijn team leden en daarna het bestuur ingelicht.
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Verslaglegging.
- Afsluiten van het protocol.
- Evalueren van de genomen stappen.
- Bijhouden van de sociale kaart.
- Periodiek bijstellen van het protocol.
- Opnemen van het protocol kindermishandeling in het kwaliteitsbeleid van de organisatie.
- Informeren van ouders en schoolkringleden over dit beleid.
- Steunen van iedereen op school, BSO, KDV peutergroep in het handelen volgens het protocol.
- Zorgdragen voor voldoende deskundigheid bij stafleden en dossierhouders over signaleren en omgaan met(vermoedens van) kindermishandeling.

Bestuur

Op de Ruimte is de bestuurskring wettelijk gezien eindverantwoordelijk gezag en dus eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van protocollen.

Het operationele aspect, de uitvoering en faciliteren van proces stappen die nodig zijn bij onveilige situaties en binnen de protocollen: 1 huiselijk geweld en kindermishandeling en 2 geweld-of zeden delict door een collega heeft het bestuur gedelegeerd aan het Zorg om Welzijn team, het staf team, de pedagogisch medewerker de BMK en de BHV-ers, allen verantwoordelijk voor het borgen van het welbevinden van studenten en de veiligheid op de Ruimte.

Het bestuur wordt afhankelijk van de aard van de melding indirect (geïnformeerd) of direct betrokken bij de uitvoering van deze protocollen. Wanneer er sprake is (van vermoeden) van geweld of zedendelict door een staflid, (gast) docent, stagiaire of vrijwilliger wordt het bestuur direct betrokken.

Het bestuur is ook betrokken verantwoordelijke partij bij situaties waarbij er sprake is van dat de dossierhouder, de pedagogisch medewerker en Zorg om Welzijn teamleden niet (meer) in staat zijn

om de onveilige situatie te kanaliseren / de veiligheid van de student te waarborgen in samenwerking met de hulpverlenende instanties.

Bij acuut onveilige situaties wordt de politie gebeld door een van de BHV-ers of zorg om welzijn team leden en daarna het bestuur ingelicht.

Vertrouwenspersoon

Op de Ruimte is er een vertrouwenspersoon die niet werkzaam is op school, maar waar je wel naar toe kan met je vermoeden of waarneming van huiselijk geweld en kindermishandeling of geweld-of zeden delict door een collega. Deze is bekend met de protocollen en weet ook hoe er buiten school, BSO en de KDV peutergroep hulp gezorgd kan worden zodat de situatie opgelost kan worden.

Kindermishandeling, huishoudelijk geweld en opvoedingsproblemen

Wat is kindermishandeling, wat is huishoudelijk geweld en welke vormen zijn er?

Definitie kindermishandeling:

De definitie van kindermishandeling conform de wet op de jeugdzorg (2005), luidt als volgt:
“ Kindermishandeling is elke vorm van bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passie, opdringen > waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Hieronder vallen ook verwaarlozing en onthouden van essentiële hulp, medische zorg en onderwijs en het getuige zijn van huiselijk geweld.

Definitie van huiselijk geweld:

Het begrip huiselijk geweld is nog niet wettelijk omschreven. In dit protocol sluiten we aan bij de omschrijving die de overheid hanteert: "Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis)."

Belangrijk: de combinatie kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Opvoedingsproblemen

Zorgen over een kind hoeven niet op kindermishandeling of huiselijk geweld te duiden. Ze kunnen ook te maken hebben met de opvoeding.

Op de Ruimte is er zorg voor het waarborgen van het welbevinden van studenten op school, kinderen binnen de peutergroep en thuis. Als school, BSO of KDV peutergroep signalen heeft dat het welbevinden van studenten of kinderen binnen het thuisdomein in het geding is wordt dit aangekaart binnen de pedagogische driehoek/ ouder gesprekken. De dossierhouder van een student of de pedagogisch medewerker van een kind werkt binnen ouder gesprekken altijd samen met een staf collega en in het geval van vermoeden van kindermishandeling samen met een Zorg om Welzijn teamlid.

Als problemen veroorzaakt worden door de opvoedingssituatie binnen het thuisdomein, er vermoeden is van kindermishandeling en school er niet uitkomt in gesprek met ouders wordt er contact opgenomen wordt met het Veilig Thuis Team, Centrum voor jeugd en gezin/maatschappelijk werk voor advies. Bij acute situaties van onveiligheid wordt contact opgenomen met politie en Veilig thuis.

Vormen van kindermishandeling

Kindermishandeling komt voor in verschillende vormen. In gezinnen waarin kindermishandeling plaatsvindt gaat het vaak om meer vormen tegelijk. De belangrijkste vormen zijn geweld, verwaarlozing, seksueel misbruik, exploitatie, schending van zelfbeschikking en het syndroom Münchhausen by Proxy / Pediatric Condition Falsification, zie voor gedetailleerde beschrijving en meer informatie: www.nji.nl/kindermishandeling.nl

Lichamelijke mishandeling

Onder lichamelijke kindermishandeling vallen alle vormen van lichamelijk geweld tegen het kind, zoals slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden of het kind laten

vallen. Bij betrekkelijk 'lichte' vormen van lichamelijk geweld is er sprake van kindermishandeling als ze zich regelmatig voordoen.

Een bijzondere vorm van lichamelijke kindermishandeling is het shaken-babysyndroom, waarbij een baby zo hard door elkaar geschud wordt dat hij daar een reeks van klachten aan overhoudt. Een andere bijzondere vorm is het Münchhausen-by-proxysyndroom, waarbij ouders, meestal moeders, hun kind opzettelijk ziek maken of beweren dat het ziek is. □ □ Vrouwelijke genitale verminking of meisjesbesnijdenis is ook een vorm van lichamelijke mishandeling. Het is een gebruik waarbij de clitoris (deels) wordt besneden of verwijderd. Ouders zeggen de besnijdenis uit te laten voeren uit liefde, om het kind te beschermen en om haar toekomst veilig te stellen. Veel meisjes en vrouwen zien de ingreep als iets vanzelfsprekends. Het komt in Nederland vooral voor bij migranten uit Afrikaanse landen rond de Sahara. Meer informatie op de website Focal Point van Pharos.

Lichamelijke en psychische verwaarlozing □

Lichamelijke verwaarlozing is een passieve vorm van kindermishandeling, omdat een kind daardoor niet de zorg en verzorging krijgt die het nodig heeft. Bij psychische of emotionele verwaarlozing schieten de ouders of opvoeders doorlopend tekort in het geven van positieve aandacht aan het kind. Daarmee negeren ze structureel de basale behoeften van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun.

Psychische of emotionele mishandeling □

Van psychische of emotionele mishandeling is sprake wanneer ouders of andere opvoeders met hun houding en hun gedrag afwijzing en vijandigheid uitstralen tegenover het kind. Ze schelden het kind regelmatig uit, laten het herhaaldelijk horen dat het niet gewenst is of maken het kind opzettelijk bang. Psychische of emotionele mishandeling kan ook bestaan uit denigrerende uitspraken over het kind tegenover anderen, waar het kind zelf bij is

Seksueel misbruik □

Seksueel misbruik bestaat uit alle seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt. Door het lichamelijke of relationele overwicht, de emotionele druk, of door dwang en geweld van de volwassene kan het kind die aanrakingen niet weigeren.

Getuige van huiselijk geweld □

De laatste jaren is er toenemende aandacht voor kinderen die getuige zijn van geweld in het gezin. Die ervaringen kunnen ook schade bij het kind veroorzaken. Bovendien zijn er kinderen die zowel getuige zijn van geweld in het gezin als zelf mishandeld worden.

Bron van de bovenstaande tekst *vormen van mishandeling*: Wolzak, A. & Ten Berge, I. (2005). 'Kindermishandeling. De aanpak in Nederland'. Utrecht/Amsterdam, NIZW Jeugd/SWP.

Inleiding bij protocol 1 “stappen huiselijk geweld en kindermishandeling” en protocol 2 geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind”.

Op de Ruimte zijn studenten (leerlingen), stafleden en de pedagogisch medewerker samen verantwoordelijk voor de veiligheid op school en KDV de peutergroep. Echter de pedagogisch medewerker, stafleden en in het speciaal stafleden die lid zijn van het Zorg om Welzijn team en dossierhouders / mentoren en het bestuur hebben een bijzondere verantwoordelijkheid met betrekking tot veiligheid van de studenten en peuters met wie zij in hun werk te maken hebben. Zij zijn degenen die in actie moeten komen als er mogelijk sprake is van (vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling en bij geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind.

Dit protocol vertelt hoe ze dat moeten doen. Van studenten wordt wel verwacht/gevraagd dat ze melding doen, maar zijn niet verantwoordelijk voor het oplossen van de situatie of uitvoeren van het protocol.

Belangrijk aandachtspunt bij het volgen van de hieronder genoemde fasen / stappen in het protocol is dat het niet noodzakelijk in deze volgorde hoeft. De fasen kunnen ook herhaald worden als de situatie daarom vraagt

Belangrijk is dat bij situaties waarbij sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld tenminste twee Zorg om Welzijn team leden en zo nodig een bestuurslid betrokken zijn die zorg dragen voor de juiste stappen en daarbij steeds de juiste mensen betrekken. Goed afgestemd werken en ‘fingerspitzen gefühl’ zijn erg belangrijk.

1 van de twee Zorg om Welzijn teamleden voert alle te nemen stappen uit in samenwerking met de juiste personen. Vaak is dit de dossierhouder/ mentor of de pedagogisch medewerker, behalve als deze dader is. Tevens is dit Zorg om Welzijn team lid aanspreekpunt voor andere schoolkring leden, de bestuurskring en de ingeschakelde externe hulpverlenende instanties.

De veiligheid van de betreffende student staat ten aller tijden voorop. Ook de veiligheid op school is van belang. Als sprake is angst of als er wordt ervaren dat er risico is op een (zich herhalende) onveilige situatie voor de betreffende student, betrokken Zorg om Welzijn team leden, dossierhouder, stafleden, bestuur of andere schoolkringleden wordt afhankelijk van de aard van de situatie maatschappelijk werk, het Veilig Thuis team, SHG , een deskundige op het gebied van

letselduiding of de vertrouwensinspecteur geraadpleegd voor advies of melding. Bij een acuut onveilige situatie wordt de politie gebeld.

Vanuit zorg om de veiligheid van de student op school & ethische overwegingen worden er geen andere studenten ingelicht zonder dat de betreffende student daar zelf om vraagt. In de volgorde en samenstelling van gesprekken die volgen is het van belang dat de betreffende student het gevoel heeft dat hij of zij de regie heeft over het proces, de fases en de stappen.

Hiernaast is het van belang dat de school ten aller tijden en zorgvuldig de verantwoordelijkheid neemt om alles in werk te stellen dat kindermishandeling of huiselijk geweld bespreekbaar wordt gemaakt, stopt en zich niet meer herhaalt.

Protocol 1 : bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

stappen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

In het kort :

Stap 1: signaleren - signalen in kaart brengen bij vermoeden

Verantwoordelijken: ZoW teamlid, dossierhouder / pedagogisch medewerker

- Observeren en leg vast – raadpleeg signalen lijst
- Onderzoek naar onderbouwing
- Leg waarnemingen voor aan ouders/verzorger(s).

Stap 2: bespreken van het onderbouwde vermoeden in een overleggroep

Verantwoordelijken: plan van aanpak ZoW team lid, dossierhouder/pedagogisch medewerker i.s.m. ZoW team

- Bespreken informatie
- (Eventueel) extra gegevens / extra beeldvorming binnen stafteam.
- Zo nodig raadplegen van het team Veilig Thuis, het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG), of een deskundige op het terrein van letselduiding

Stap 3: Het uitvoeren van een plan van aanpak

Verantwoordelijken: ZoW team lid, dossierhouder/pedagogisch medewerker i.s.m. ZoW team

- Zo nodig nogmaals advies vragen
- Praten met ouders/verzorger(s)
- (Eventueel) praten met kind
- Bespreken van de resultaten

Stap 4: Beslissing

Verantwoordelijken: ZoW team lid, dossierhouder/pedagogisch medewerker i.s.m. ZoW team/bestuur

- De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd.
- Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd zijn.
- Na overleg met verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan.
- Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de verzorger(s) gegrond.
- Bij twijfel over de risico's, de aard en de ernst van het geweld en bij twijfel over de vervolgstap (moet) wordt altijd (opnieuw) advies (worden) gevraagd aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.
- Wanneer er een crisissituatie ontstaat, wordt er gemeld bij: politie of crisisdienst bureau Jeugdzorg. Verantwoordelijkheid bij zorg om welzijn team, dienstdoende BHV-er en zo nodig het bestuur. Bestuur wordt altijd ingelicht.

Stap 5: Handelen

Verantwoordelijken: ZoW team lid, dossierhouder/ pedagogisch medewerker i.s.m. ZoW team/bestuur

- Wanneer de vermoedens na overleg met de betrokkenen niet zijn bevestigd: vernietig de werkaantekeningen en sluit de zaak af.
- Wanneer na gesprek(ken) met verzorger(s) duidelijk is dat verzorger(s) ook bezorgd zijn, verwijst de verzorger(s) door.
- Wanneer er na overleg met verzorger(s) ernstige twijfel blijft bestaan spreek een extra observatieperiode af.
- Wanneer het vermoeden van kindermishandeling na het gesprek met de verzorger(s) gegrond blijkt, wordt er een melding bij het Veilig Thuis team gedaan.
Indien het vermoeden van kindermishandeling na het gesprek met de verzorger(s) gegrond blijkt wordt afgewogen om wel of niet met de verzorger(s) te bespreken dat er een melding gedaan gaat worden bij het Veilig Thuis team Bij kinderen ouder dan 12 wordt zorgvuldig afgewogen om hen hier wel of niet bij te betrekken. Veiligheid staat voorop.
- Wanneer er een crisissituatie ontstaat, wordt er gemeld bij: politie of crisisdienst Veilig Thuis team. Verantwoordelijkheid bij zorg om welzijn team, dienstdoende BHV-er en zo nodig het bestuur. Bestuur wordt altijd ingelicht.

Stap 6: Evaluatie

- Evalueer het proces en de procedure
- Stel zonodig afspraken bij
- Registreer, verantwoordelijkheid bij Zorg om Welzijn team en dossierhouder

Stap 7: Nazorg

- Blijf alert op het welzijn van het kind.
- Blijf signalen en zorgen melden bij het Veilig Thuis team en registreren.
Verantwoordelijkheid bij dossierhouder, stafteam en Zorg om Welzijn team.

In het stappenplan hanteren we geen vast tijdpad. De reden hiervan is dat een tijdpad geen houvast biedt en ook niet goed te bepalen is. Elke situatie is anders en vraagt om een eigen inschatting van de ernst, het risico en de mate van spoed.

Verder is belangrijk: uit gaan van je eigen deskundigheid. Ga uit van de eigen kennis van de ontwikkeling van kinderen en je vermogen om afwijkend gedrag te signaleren. Vertrouw op eigen kennis, ervaring en intuïtie en bespreek zorgen ook met anderen binnen het zorg om welzijn team en met stafleden die de student goed kennen. En schroom niet om hulpverlenende instanties verbonden aan de school om advies te vragen of in te schakelen als er sprake is van onveiligheid !

Toelichting stappen protocol (1) : bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: Signaleren, signalen in kaart brengen bij vermoeden

De signalen die ouders of kinderen uitzenden zijn niet altijd herkenbaar als teken van kindermishandeling of huiselijk geweld. En soms gaat het om een vaag gevoel dat niet direct te herleiden is tot duidelijke signalen. Waar moet je alert op zijn? Het overzicht – Toelichting bij stap 1 – met risico- en beschermende factoren en van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld kan helpen.

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of onkrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een collega, meld de signalen dan bij een zorg om welzijn teamlid, de dienstdoende BHV-er of een bestuurslid. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing maar het protocol: 'Geweld-of zedendelict door collega jegens een kind'. Beschrijf signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.

Studenten die worden mishandeld vertellen hier meestal niet uit zichzelf over, en dat geldt ook voor degenen die mishandelen. Daarom is het nodig dat stafleden, dossierhouders en zorg om welzijn teamleden die vanwege hun functie op de werkvloer verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van studenten en hun ouders, in actie komen als er mogelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.

In de praktijk leidt dit tot vragen als: wanneer is iets kindermishandeling en waar merk je dat aan? Wat moet je doen of juist niet doen als je kindermishandeling vermoedt? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Bij wie kun je terecht? Wat zeg je tegen de ouders? Welke hulp is er nodig? Dit protocol geeft antwoord op deze en andere vragen.

Kinderen die mishandeld worden, kunnen veel verschillende signalen laten zien. Deze signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding of een sterfgeval. Het bewust worden van een vermoeden van kindermishandeling geeft vaak een vervelend gevoel: onzekerheid over de opgemerkte signalen, angst om je er mee te bemoeien. Wat helpt om kindermishandeling te durven signaleren is de overtuiging en de wetenschap dat kindermishandeling een ernstig probleem is en waar je niet omheen kunt als je met jonge kinderen werkt.

Signaleren begint vaak met een niet-pluis gevoel. Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die iemand heeft over een kind, waarvoor hij of zij geen geruststellende verklaring kan vinden. Kindermishandeling is één van de mogelijke oorzaken. Het is niet aan iemand om vast te stellen dat er sprake is van kindermishandeling. Het gaat om de zorgen die hij of zij heeft over een kind. Meestal zullen mishandelde kinderen of degene die hen mishandelt niet uit zichzelf over de situatie vertellen. Het is nodig dat personen in de omgeving van het kind de verantwoordelijkheid nemen om situaties van kindermishandeling bespreekbaar te maken en te stoppen. Bepaal voor deze fase een tijdlimiet (maximaal één maand).

- **Observeer het kind, leg waarnemingen vast en zoek naar onderbouwing**

Als er signalen zijn die zouden kunnen wijzen op kindermishandeling probeer met gebruik van het observatieformulier (zie bijlage) de zorgen rond een kind duidelijker te krijgen. Maakt hierbij gebruik van eigen waarnemingen. Je kan informatie vragen aan collega's. Ook kan informatie uit de gebruikelijke contacten met ouders gehaald worden.

Het is belangrijk dat bij het verhelderen van de vermoedens een onderscheid wordt gemaakt tussen objectieve gegevens en subjectieve gegevens. Onder objectieve gegevens wordt verstaan datgene wat daadwerkelijk gezien kan worden, zoals een blauwe plek op een arm, een kapot regenjasje of te kleine schoenen. Onder subjectieve gegevens wordt verstaan hoe de gegevens geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld het kind heeft een blauwe plek: "Het kind is geslagen" of "het kind ziet er verwaarloosd uit".

Op het observatieformulier worden de objectieve gegevens genoteerd. Het observatieformulier gaat het dossier in. Wanneer u behoefte heeft ook de subjectieve gegevens te noteren, doe dat dan in anonieme werkaantekeningen. Werkaantekeningen gaan het dossier niet in en zijn niet ter inzage van de verzorger(s). Ga zorgvuldig met werkaantekeningen om (zie bijlage 9: Omgaan met privacy). Houd er rekening mee dat signalen ook op andere oorzaken kunnen wijzen en dat één signaal op zichzelf niets zegt. Pas wanneer er meerdere signalen worden gezien die door meerdere mensen worden opgemerkt, kan men denken aan een vermoeden van kindermishandeling.

Let op:

- het is niet de taak van school/BSO/peutergroep om speurwerk naar een dader te doen.
- Het is niet de taak van school/ BSO/peutergroep om tot 100 procent zekerheid te komen over de mishandeling.
- Het is wel de taak van School/BSO/peutergroep om het kind te steunen, het beeld over het gedrag duidelijker te krijgen en de zorgen die er zijn te onderbouwen.

- **Leg de waarnemingen voor aan de verzorger(s)**

Signalen als hoofdpijn, angst of agressie kunnen bij kinderen verschillende oorzaken hebben. Het is belangrijk deze signalen in de vorm van concrete waarnemingen zo veel mogelijk rechtstreeks met de verzorger(s) te bespreken. In deze eerste fase is het verstandig de vermoedens van kindermishandeling niet uit te spreken in het contact met verzorger(s). Bijvoorbeeld: Karin heeft een wond op haar hoofd, wat is er gebeurd? In plaats van Karin heeft een wond op haar hoofd en ik denk dat vader haar heeft geslagen. Zorg ervoor dat een gesprek met de verzorger(s) niet op zich zelf staat maar logisch voortvloeit uit de contacten die er al zijn. Door regelmatig met hen informatie uit te wisselen over het functioneren van het kind in de groep en thuis is het gemakkelijker om ook zorgen rond een kind vroegtijdig bespreekbaar te maken. In veel gevallen zal het bespreken van de signalen ertoe leiden dat er een verklaring volgt die het vermoeden kan wegnemen. In een aantal gevallen zal de informatie van de verzorger(s) de zorgen niet kunnen wegnemen en zijn verdere stappen noodzakelijk (zie ook de bijlage 5,6 een gesprek met verzorger(s)). Ook kunt u bij de regionale preventieteams een training aanvragen over hoe je je zorgen kunt delen met ouders.

Stap 2: bespreekt het onderbouwde vermoeden in een overleggroep

- **Bespreek de informatie met collega's en het Zorg om Welzijn team.**

Leg de zorgen voor aan het zorg om Welzijn team Het Zorg om Welzijn team ondersteunt en begeleidt in het proces van het verkrijgen van informatie.

Het Zorg om Welzijn team zorgt voor het samenstellen van de overleggroep. In een overleggroep zitten tenminste 2 Zorg om Welzijn team leden, de dossierhouder, de persoon die de Zorg heeft, en eventueel een collega die het kind ook goed kent.

Met wie je ook spreekt, houd de groep zo klein mogelijk en houd rekening met de privacy van verzorger en kind.

In de overleggroep worden de zorgen besproken die er zijn en wordt besproken waarom er wordt gedacht aan kindermishandeling. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de bijlagen. Dit overleg dient als middel om het vermoeden te toetsen bij anderen, informatie te verzamelen, maar ook om ruimte te geven aan eventuele emoties.

Om tot een goede onderbouwing te komen van de vermoedens wordt er besproken welke gegevens er zijn en welke nog ontbreken.

Eén persoon van het Zorg om welzijn team is verantwoordelijk voor de coördinatie en voortgang. De coördinator van de overleggroep let op de voortgang en zorgt voor afstemming over tijdslimieten van de verschillende fases.

Zo nodig wordt advies gevraagd aan het Veilig Thuis team of een deskundige op het terrein van letselduiding

- **Extra gegevens**

Wanneer er nog gegevens ontbreken worden er afspraken gemaakt over extra observaties en wordt afgesproken waarop, door wie wordt geobserveerd. Het gebruik van de signalenlijst kan soms duidelijkheid geven (zie ook bijlagen).

Verder kan met toestemming van de verzorger(s) ook de voorgaande school/BSO/KDV om informatie en/of advies gevraagd worden. Wanneer verzorger(s) hier geen toestemming voor geven kunnen de zorgen omtrent het gezin / het kind besproken worden zonder de naam van het kind te noemen.

- **Plan van aanpak**

De overleggroep bespreekt de informatie en de extra gegevens.

Wanneer de vermoedens niet onderbouwd kunnen worden en ook de zorgen bestaan niet meer, sluit de zaak dan af en ga naar fase 6. De persoonlijke werkaantekeningen worden vernietigd.

Indien het vermoeden blijft bestaan, besluit dan tot een plan van aanpak. In het plan van aanpak worden de mogelijke stappen beschreven, die uitgewerkt worden in fase 3.

Stap 3: het uitvoeren van een plan van aanpak

- **Een consultatie bij Veilig Thuis team**

Overleg met Veilig Thuis team is in alle gevallen aan te raden. Zij bieden zorg & ondersteuning bij het interpreteren van signalen en bij het nadenken over de vervolgstappen die noodzakelijk zijn. (zie ook bijlage 1)

- **Praten met verzorger(s)**

Overleg binnen de overleggroep wie het beste met de verzorger(s) kan spreken. Bereidt het gesprek goed voor (zie ook bijlage 5,6). Overleg na afloop van het gesprek in de overleggroep over verdere stappen. Het Veilig Thuis team kan adviseren hoe een gesprek gevoerd kan worden met de verzorger(s).

Een gesprek met de verzorger(s) hoeft niet bedreigend te zijn voor de ouders als zij de ruimte krijgen om hun ideeën naar voren te brengen.

In het gesprek met de verzorger(s) gaat het om het bespreken van de dingen die opvallen aan hun kind en die aanleiding geven tot zorg over hun kind. Ook moet worden besproken dat de zorg al langere tijd bestaat en dat de zorg om aanleiding is tot zorg over de ontwikkeling van het kind.

- **(Eventueel) praten met kind**

Overleg binnen de overleggroep of een gesprek(je) met het kind meerwaarde heeft (zie bijlagen). Een gesprek heeft als doel het kind te ondersteunen. Zorg ervoor dat een gesprek waardevol voor het kind is. Let op dat u in het gesprek de verzorger(s) niet veroordeeld. Een kind heeft immers maar één (paar) verzorger(s). Houd ook in gedachten dat een gesprek niet als hoofddoel mag hebben om informatie uit het kind te halen. Laat het geen verhoor worden.

- **Besprek de resultaten in de overleggroep**

Besprek maximaal na 1 maand alle waarnemingen/ gegevens die tot nu verzameld zijn. Ook de informatie uit de gesprekken wordt besproken. Zorg ervoor dat u een beeld krijgt van de verzorging en opvoedingssituatie van het kind. Schat ook de draaglast/draagkracht in van de verzorger(s).

Stap 4: Beslissing

In de overleggroep wordt de beslissing genomen.

- **De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer.**

- **Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn. De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. In het gesprek wordt duidelijk dat ook de verzorgers vinden dat het belangrijk is dat er hulp op gang komt.**
- **Na overleg met betrokkenen blijft er ernstige twijfel bestaan; het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden.**
- **Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de betrokkenen gegrond en de zorg over het kind blijft bestaan.**
- **Bij twijfel over de risico's, de aard en de ernst van het geweld en bij twijfel over de vervolgstap (moet) wordt altijd (opnieuw) advies (worden) gevraagd aan het team Veilig Thuis**
- **Er ontstaat een crisissituatie. Wanneer er een crisissituatie ontstaat, wordt er gemeld bij: politie of team Veilig Thuis. Verantwoordelijkheid bij zorg om welzijn team, dienstdoende BHV-er. Zo nodig in samenspraak met bestuur. Bestuur wordt altijd ingelicht.**

Stap 5 : Handelen

- **De vermoedens zijn na overleg met de verzorger(s) niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer.**
Sluit de zaak af en vernietig alle schriftelijke aantekeningen.
- **Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn.**
De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. Wanneer in het gesprek duidelijk wordt dat de verzorger(s) ook vinden dat het belangrijk is dat er hulp voor hen komt, kan er worden doorverwezen. Bijvoorbeeld naar Veilig Thuis. Zorg er wel voor dat de verzorger(s) die hulp krijgen die zij nodig hebben om ook daadwerkelijk bij Bureau Jeugdzorg binnen te komen. Bureau Jeugdzorg zal daarna bekijken welke hulp gewenst is.
- **Na overleg met verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan;**
het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden. In dit geval is het goed om de situatie rondom het kind nog een tijdje in de gaten te houden en na een vastgestelde periode (niet langer dan een maand) opnieuw in een intern/extern overleg te bespreken. Maak duidelijke afspraken waarop geobserveerd zal gaan worden en door wie. Ga daarna dan weer

naar fase 4 de beslissing. Het is belangrijk dat op zeker moment besloten wordt tot ofwel actie ofwel afsluiten van de zaak. Vermijd het risico dat een gezin jarenlang achtervolgd wordt door vage vermoedens en onduidelijkheden.

- **Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de verzorger(s) ge- grond en de zorg over het kind blijft bestaan.**

In overleg met bestuur en overleggroep Zorg om Welzijn meldt je bij het Veilig Thuis. (Zie bijlage over meldrecht, meldplicht en zorgplicht). Het vermoeden hoeft niet bewezen te zijn! Als er in de overleggroep besloten is dat de vermoedens van kindermishandeling worden Gemeld bij het Veilig Thuis team, is het belangrijk dat dit aan de verzorger(s) in een Persoonlijk gesprek vertelt wordt. Het team Veilig Thuis kan advies geven over het voeren van dit gesprek. Hoewel dit een moeilijk gesprek is, is het van belang voor de verdere hulpverlening aan het kind. Verzorger(s) zijn sneller bereid problemen te erkennen en hulpverlening te aanvaarden wanneer er in alle openheid over gesproken wordt. Zodat zij niet het gevoel hebben dat er zaken stiekem achter hun rug om gebeuren. Isolement houdt kindermishandeling in stand. Openheid kan het doorbreken. Wanneer het in het belang van het kind is om zonder medeweten van verzorger(s) te melden bij het team Veilig Thuis, dan is dit ook mogelijk. Veiligheid staat voorop.

Wanneer het vermoeden van kindermishandeling na het gesprek met de verzorger(s) gegrond blijkt, wordt er een melding bij team Veilig Thuis gedaan.

- **Er ontstaat een crisissituatie**

Wanneer een crisissituatie en/of een levensbedreigende situatie voor het kind ontstaat, belt u de politie of het team Veilig Thuis. Verantwoordelijkheid bij zorg om welzijn team, dienstdoende BHV-er. Zo nodig in samen werking met bestuur. Bestuur wordt altijd ingelicht.

stap 6: Evaluatie

Evalueer het proces en de procedure

- **De overleggroep evalueert datgene wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.**
- **Zonodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.**
- **Zonodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.**

- **Zorg ervoor dat geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door het Zorg om Welzijn team op een centraal punt bewaard.**
- **De gegevens worden geregistreerd en bewaard om in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele organisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan. Rapportage naar bestuurskring.**

Stap 7: Nazorg

Blijf alert op het welzijn van het kind

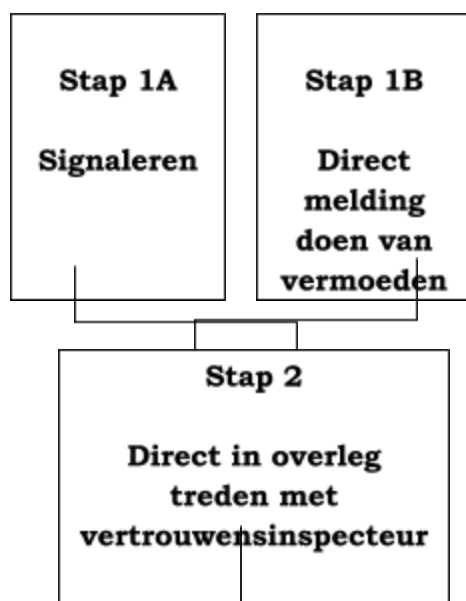
Het op gang brengen van hulp in het gezin is de aanzet tot het verhelpen van de problemen. Het kost enige tijd voordat die hulp vruchten afwerpt. De verantwoordelijkheid van school/BSO/peuter-groep in het kader van nazorg is:

- **Het bieden van een veilige plek aan het kind.**
- **De begeleiding en het observeren van het kind.**
- **De bereidheid tot het geven van informatie aan bureau jeugd zorg / Veilig Thuis over het functioneren van het kind op school/BSO/peutergroep en het contact met de verzorger(s).**
- **Het meedenken in overlegsituaties ten behoeve van hulpverlening aan het kind en de verzorger(s).**
Zoek zonodig opnieuw contact met het Veilig Thuis team
Als het kind is gemeld bij het Veilig Thuis team en er nieuwe signalen zijn, is het van belang deze door te geven het Veilig Thuis team kan zonodig contact opnemen met het gezin of met de betrokken hulpverleningsinstellingen. Wanneer het kind, zonder duidelijke opgaaf van redenen wegblijft van school/BSO/peutergroep is het belangrijk om dit door te geven aan team Veilig Thuis

- **Zorgen rondom het kind kunnen allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Naast het feit dat het de verantwoordelijkheid van personen zelf is om twijfels en gevoelens kenbaar en bespreekbaar te maken, is het belangrijk dat er in de overleggroep aandacht aan wordt besteed. Het is van belang dat er ook nazorg voor betrokkenen beschikbaar is.**
- **Iedereen heeft recht op een veilige werkplek/ scholing/BSO/peutergroep plek. De Ruimte dient hiervoor de voorwaarden te scheppen.**

Protocol 2 - bij signalen van mogelijk geweld – of zedendelict door een collega

Stappen bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind:

Stap 1A: Signaleren

Staflid of Zorg om Welzijn teamlid:

- observeert;
- raadpleegt signalenlijst
- registreert.

Stap 1B: Direct Melding doen van vermoeden geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind bij houder

Staflid, (gast)docent of zorg om welzijn team lid:

- is verplicht het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind direct bij de houder te melden.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

Het Zorg om Welzijn team en/of bestuur:

- Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur Team Veilig Thuis(overlegplicht) indien hij aanwijzingen heeft dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind;
- Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte;

- registreert.

Stap 3: Aangifte doen

Het Zorg om Welzijn team en/of bestuur:

- Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht);
- Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- legt een draaiboek aan;
- raadpleegt het Veilig Thuis team en /of GGD;
- regelt ondersteuning van kind en ouders;
- volgt het ingestelde onderzoek van de politie;
- registreert.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van onderzoek van de politie

Het zorg om welzijn team en/of bestuur:

- rehabiliteert;
- geeft waarschuwing af;
- neemt arbeidsrechtelijke maatregelen;
- registreert.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

het zorg om welzijn team en/of het bestuur :

- ▷ biedt nazorg voor ouders en kinderen;
- ▷ biedt nazorg beroepskrachten;
- ▷ organiseert ouderavonden;
- ▷ verwijst door naar externe hulp;
- ▷ evalueert de procedures;
- ▷ registreert.

Algemene toelichting

De meldplicht betekent dat het Zorg om Welzijn team en het bestuur wettelijk verplicht zijn om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als op welke wijze dan ook over aanwijzingen beschikt wordt dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind is hiervan het slachtoffer. De meldplicht geldt ook voor stafleden, (gast)docenten, ZZP-ers, pedagogisch medewerkers, werknemers binnen de school. Zij zijn verplicht om bij een reëel vermoeden dat een collega zich schuldig maakt aan een mogelijk geweld- of zedendelict jegens een kind dit meteen te melden bij 1 van de Zorg om Welzijn teamleden en/of de voorzitter van het bestuur.

Het is aan het Zorg om Welzijn en het bestuur (= het bevoegd gezag binnen de organisatie) om te regelen of de voorzitter van het bestuur in contact treedt met de vertrouwensinspecteur en/of Veilig Thuis of dat een van de leden van het Zorg om Welzijn team of staf team dat namens hem doet. Daar waar in dat geval bestuur in deze route staat, kan ook een gedelegeerde persoon staan.

Melding door een medewerker over de houder (bestuur) of contact persoon (van school, BSO, peutergroep) zelf. Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de houder of contactpersoon zelf

een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie.

Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

Melding door een ouder over een staflid, (gast)docent, pedagogisch medewerker, of vrijwilliger/klusouder Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een staflid, (gast)docent, pedagogisch medewerker of vrijwilliger/klusouder een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Hiernaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie.

De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met de voorzitter van het bestuur. Betreft de voorzitter van het bestuur dan is het advies om contact op te nemen met het 1 van de leden van het Zorg om welzijn team of het staf team.

Er ontstaat bij het stafteam een plicht om het bestuur op de hoogte te stellen van dit signaal.

Toelichting Stappen bij protocol 2 - signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind

Stap 1A: Signaleren

Een staflid, pedagogisch medewerker, (gast)docent heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of een ander laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen een student en een collega werkzaam binnen de school, BSO of peutergroep. Onder collega wordt verstaan: een staflid, pedagogisch medewerker, (gast)docent, klusouder, vrijwilliger volgens de definitie in de definitielijst van deze meldcode.

Niet in alle gevallen waarin gemeend wordt dat er niet goed met studenten of peuters wordt omgegaan door een collega, is er sprake van een mogelijk geweld- of zedendelict. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal onderzocht moeten worden wat er bij de student wordt gesignaleerd. Een staflid, pedagogisch medewerker, (gast)docent, dient altijd direct een Zorg om Welzijn team lid of bestuurslid op de hoogte te stellen van zijn twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Studenten die iets waarnemen kunnen terecht bij de dossierhouder/mentor, stafleden, vertrouwde persoon binnen school en bestuursleden.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als een staflid, pedagogisch medewerker, (gast)docent, Zorg om Welzijn teamlid zich met een dergelijk vermoeden (over een collega) geconfronteerd ziet, moeten de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in bijlage 1, 2 en 3 uit de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Brancheorganisatie Kinderopvang (juli 2013);

- .
- ▷ Registreer dat wat is waargenomen;
- ▷ Leg het signaal direct neer bij het Zorg om Welzijn team en/of bestuur (stap 1B van deze route).
- ▷ Van belang is om betreffende signalen goed te registreren en te beschrijven. Tips over het registreren zijn te vinden in hoofdstuk 8.5 van de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Brancheorganisatie Kinderopvang (juli 2013);
- .

Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij ZoW team of houder (bestuur)

Wanneer staflid of (gast)docent vermoedt dat een collega binnen de kinderopvangorganisatie zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet staflid, pedagogisch medewerker of (gast)docent dit direct melden bij een zorg om welzijn teamlid en/of houder (bestuur).

In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat staflid, pedagogisch medewerker of (gast)docent een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega direct meldt bij de het ZoW team of bestuur. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een collega doen:

a. Melding door het kind/student

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. Het staflid, de pedagogisch medewerker of de (gast)docent bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij een Zorg om Welzijn teamlid of bestuurslid. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. Het Zorg om Welzijn teamlid of bestuurslid treedt direct (onverwijld) in contact met een vertrouwensinspecteur (zie stap 2 van deze route). Naast het team Veilig Thuis worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

b. Melding door de ouder

Als de melding van de ouders komt, zal deze melding altijd serieus genomen worden. Feiten en constatering en zullen bij ouders nagevraagd worden. Het staflid, de pedagogisch medewerker of de (gast)docent geeft de melding direct (onverwijld) door aan een Zorg om Welzijn teamlid en/of bestuurslid. In overeenstemming met de voorzitter van het bestuur treedt deze of een zorg om welzijn team lid direct in overleg met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (stap 2 van deze route). De ouder kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

c. Melding door derden

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/ personen precies beschikt/beschikken en waar deze informatie op is gebaseerd. Het staflid, de pedagogisch medewerker of de (gast)docent geeft de melding direct (onverwijld) door aan een Zorg om Welzijn teamlid en/of bestuurslid. De houder is verplicht om in overleg te

treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (zie stap 2 van deze route)

Melding over leidinggevende

Wanneer de melding van toepassing is op een van de zorg om welzijn teamleden dient door het constaterende staflid, pedagogisch medewerker of (gast)docent de melding direct (onverwijld) gedaan te worden aan de voorzitter van het bestuur welke dan wordt ingeschakeld.

Melding over het bestuur

Een bijzondere situatie betreft het geval dat de klacht het gedrag van het bestuur zelf betreft. Het gaat hierbij immers om de situatie waarin het niet meer mogelijk is om hogerop melding te doen. In dat geval is het constaterende staflid, pedagogisch medewerker of (gast)docent verplicht om aangifte te doen bij de politie. Het constaterende staflid, pedagogisch medewerker of (gast)docent kan hierover in overleg treden met het team Veilig Thuis vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan het staflid, pedagogisch medewerker of de (gast)docent vervolgens begeleiden bij het doen van aangifte. Deze stap dient zorgvuldig geregistreerd te worden.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

Het Zorg om Welzijn team en het bestuur zijn verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

De vertrouwensinspecteur gaat samen met het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur over aangifte. Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een gewelds- of zedendelict dan heeft het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur een aangifteplicht. De studenten/kinderen worden dan direct afgeschermd van de betrokken beroepskracht, staflid, pedagogisch medewerker, (gast)docent, klusouder, vrijwilliger door deze op non-actief te stellen of te schorsen. Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur deelt dit mee aan alle betrokkenen. Zie hiervoor ook de volgende stap in deze route.

Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur

Indien het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug. Indien het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:

1. Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur te overreden;
2. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur te overreden;
3. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente;
4. De burgemeester zal de (zeden) politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

NB Het is aan het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur om te regelen of het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur dan wel de voorzitter van het bestuur zelf meteen in contact treedt met de vertrouwensinspecteur

Stap 3: Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een geweld- of zedendelict, dan heeft het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur een meldplicht.

Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan schuldig.

In geval van een reëel vermoeden neemt het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- a. Stelt de beschuldigde in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief ¹
- b. Het aanleggen van een draaiboek;
- c. Raadplegen team Veilig Thuis
- d. Het regelen van opvang van kind(eren) en ouders.

a. Stelt de beschuldigde in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief gesteld.

In het geval dat het een gastdocent, vrijwilliger of klusouder betreft, is er meestal geen sprake van een arbeidsrelatie. Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur, omdat het een vermoeden betreft, maatregelen te treffen die er voor zorgen dat de betreffende gastdocent, vrijwilliger of klusouder gedurende het onderzoek geen contact heeft met studenten/kinderen. Daarnaast dienen de maatregelen zodanig te zijn dat een gastdocent, vrijwilliger of klusouder eveneens gerehabiliteerd kan worden indien uit het onderzoek van de politie blijkt dat de vermoedens niet juist zijn. Ook is het van belang mee te nemen dat een gastdocent, vrijwilliger of klusouder bij meerdere onderwijs of opvang instellingen kan zijn ingeschreven.

1

Bovenstaand geldt ook voor een vrijwilliger binnen de kinderopvangvoorziening (peuterspeelzaal).

a.b. Draaiboek aanleggen

Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur, of degene die in opdracht van het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur met deze taak belast is, draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan. In de handleiding staan handvatten voor het aanleggen van een draaiboek (zie hoofdstuk 8.5 > meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang.).

c. Raadplegen team Veilig Thuis

Het team Veilig Thuis kan adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd. Voor adressen van het lokale Veilig Thuis team zie de sociale kaart in de meldcode (meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang, onderdeel V).

d. Het regelen van opvang voor kind(eren) en ouders

- ▢ Voor de ondersteuning voor het kind en de ouders kan een beroep worden gedaan op het team Veilig Thuis. Het calamiteitenteam van Veilig Thuis is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouders en Veilig Thuis wordt bezien of de opvang in de kinderopvangorganisatie kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.
- ▢ Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur informeert ouders over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- ▢ Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn.
- ▢ De ouders van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Er kan gekozen worden om kinderen elders onder te brengen. Veilig Thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de beschuldigde.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur dienen het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft Het Zorg om Welzijn team, het stafteam en/of het bestuur verschillende mogelijkheden om te handelen.

- a. Rehabilitatie van de beschuldigde ²;
- b. Waarschuwing afgeven;
- c. Arbeidsrechtelijke maatregelen.

a. *Rehabilitatie beschuldigde collega*

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken collega, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur in zijn functie in ere hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de collega en het algemeen belang worden afgewogen of terug keer de beste stap is voor alle partijen. Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur de betrokken collega een rehabilitatietraject aanbieden. Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene, die valselyk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

b. *Waarschuwing afgeven*

Het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag gevolgen heeft. Die waarschuwing kan dan worden opgenomen in het persoonlijk dossier.

c. *Arbeidsrechtelijke maatregelen*

Wanneer het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur constateert dat op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt het bestuur maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

In het geval dat het een vrijwilliger of klusouder betreft, dient de samenwerking direct te worden beëindigd, per direct opgezegd.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door het Zorg om Welzijn team en/of het bestuur

²

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

Het is belangrijk dat de De Ruimte school en BSO/peutergroep nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan geboden worden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. De Ruimte school/ peutergroep en BSO kan zich hier in laten adviseren door het team Veilig Thuis. (Zie hiervoor hoofdstuk 7.5 uit de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang)

Voor de kinderen kan als dit nodig is, of als de ouders van de kinderen dit nodig achten extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om bijzondere aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige stafleden, de pedagogisch medewerker en (gast)docenten naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de stafleden, de pedagogisch medewerker en (gast)docenten kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere stafleden, de pedagogisch medewerker en (gast)docenten kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier kan aandacht aan worden besteed in de team-overleggen en daar waar nodig ook individueel.

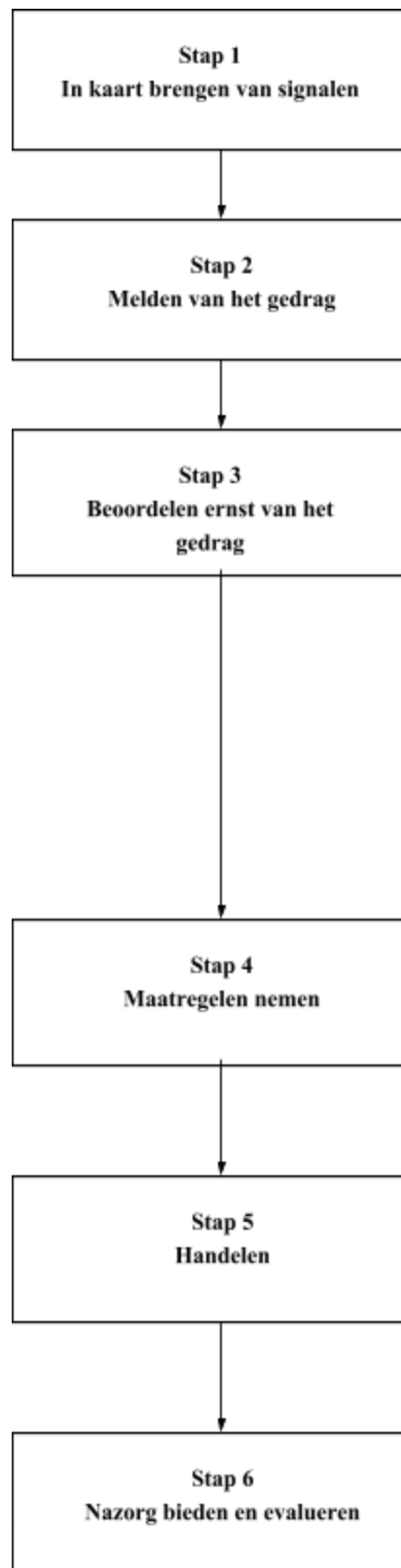
Als binnen een school, BSO of kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers (zie bijlage 6 van de handleiding 'meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang).

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Dit is de verantwoordelijkheid van. Het zorg om welzijn team en/of het bestuur.

- ▢ Het zorg om welzijn team en/of het bestuur evalueert met medewerkers dat wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd.
- ▢ Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen.
- ▢ Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- ▢ Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door het bestuur op een centraal punt (in het kantoor) bewaard.
- ▢ Blijf alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

Protocol 3 - bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Staflid, de dossierhouder/pedagogisch medewerker, ZoW teamlid:

- observeert;
- raadpleegt signalenlijst
- bespreekt signalen met collega's en het zorg om welzijn team;
- registreert.

Stap 2: Melden van het gedrag bij leidinggevende

Het staflid, de dossierhouder, pedagogisch medewerker ZoW teamlid:

- meldt het gedrag bij het zorg om welzijn team;
- brengt de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

Een ZoW teamlid i.s.m. ZoW team

dossierhouder/pedagogischmedewerker:

- raadpleegt het Veilig Thuis team
- gaat in gesprek met ouders van zowel het kind dat gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die met het gedrag geconfronteerd worden over het gedrag;
- taxeert de ernst van het gedrag:
- licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig;
- matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
- ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4;
- registreert in het studenten dossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

Het zorg om welzijn team i.s.m. voorzitter bestuur:

- stelt een intern onderzoek in;
- schakelt experts in zoals team Veilig Thuis
- organiseert zorg voor kinderen en ouders;
- gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen.

Stap 5: Handelen

Zorg om Welzijn team en/of bestuur:

- beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

Het zorg om Welzijn team in samenwerking met het bestuur :

- ↳ biedt nazorg voor ouders, kinderen en staf en docenten team.

- ▷ organiseert ouderavonden;
- ▷ verwijst door naar externe hulp;
- ▷ evalueert de procedures en registreert.

Toelichting stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed geïnterpreteerd worden. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn.

Het is belangrijk om deze signalen serieus te nemen. De staf team leden en pedagogisch medewerker kunnen met elkaar onderzoeken wat zij bij de kinderen merken. Door met collega's te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

Raadpleeg de signalenlijst uit de handleiding (zie bijlage 1 en 2 meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang).

- ▢ Bespreek de signalen met collega's of zorg om welzijn teamleden of een gedragswetenschapper.
- ▢ Vraag een gesprek aan met het Zorg om Welzijn team .

Leg de mogelijke signalen vast in het student / kind dossier. Zie hiervoor in de handleiding hoofdstuk 8.5. meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang).

Als de beroepskracht vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij het Zorg om Welzijnteam conform stap 2.

Stap 2: Melden van het gedrag

Wanneer een staflid of de pedagogisch medewerker signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij 1 van de leden van het Zorg om Welzijn team.

De ouders van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd moeten op de hoogte worden gebracht.

Het is belangrijk dat alles goed registreert wordt in een het student / kind dossier (zie hoofdstuk 8.5 uit de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang). Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

Het Zorg om Welzijn team is in overleg met het bestuur verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen het staflid of de pedagogisch medewerker die het gedrag heeft gemeld, gehoord worden en eventueel collega's. Ook het Veilig Thuis kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.

Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen de ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd, te worden geïnformeerd. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kan geconstateerd worden dat er sprake is van:

- ▢ licht seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- ▢ matig seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- ▢ ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat het staflid/de stafleden, de pedagogisch medewerker de dossierhouder en/of de BeMiddelingsKring dit gedrag begrenst, hierop reageert en bespreekt met ouders.

Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag is ontoelaatbaar; het is belangrijk om een duidelijk verbod in te stellen. Aan het kind moet uitgelegd worden dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. De betrokken kinderen kunnen in de groep geobserveerd worden. Belangrijk is dat er met de kinderen gecommuniceerd blijft worden en dat ouders actief betrokken worden. Een Zorg om Welzijn team lid overlegt met het Veilig Thuis team of een gedragswetenschapper of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.

Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen genomen worden die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. Het bestuur dient ingelicht te worden om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat het bestuur eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.

Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed vastgelegd worden in het student dossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

Het bestuur en Zorg om Welzijn team bepaalt welke maatregelen genomen moeten worden wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- a. Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals het Veilig Thuis, Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar vertegenwoordigers van Zorg om Welzijn team, de dossierhouder van de betreffende studenten/kinderen of de pedagogisch medewerker en externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek. In hoofdstuk 8.5 van de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door brancheorganisatie kinderopvang staan handvatten voor het aanleggen van een draaiboek.
- b. Het regelen van ondersteuning van het kind en ouders.
- c. Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit school, BSO, KVD peutergroep De Ruimte. Hierbij wordt tevens aangegeven dat onderzocht wordt hoe verbeteringen kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen.
- d. Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk.
- e. Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen ouders en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen ouders 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. De Ruimte school, BSO, KDV peutergroep vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat De Ruimte school, BSO of KDV peutergroep beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. De kinderopvangorganisatie kan tegen het volgende dilemma oplopen: gaat een kind van De Ruimte school, BSO, KDV peutergroep af of niet? En is dat op basis van een besluit van de Ruimte school, BSO, KDV peutergroep of van de ouders (opzeggen overeenkomst)? Belangrijk is de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren.
- f. Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

Het zorg om welzijn team draagt zorg i.s.m. het staf team en de pedagogisch medewerker voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in de betreffende studenten dossiers.

Stap 5: Handelen

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft het Zorg om Welzijn team en het bestuur verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- a. Het kind blijft op de school/ BSO/KDV peutergroep;
- b. Het kind gaat naar een andere school, BSO, KDV;
- c. Het inzetten van hulp;
- d. Melding bij het Veilig Thuis

a. *Het kind blijft*

Wanneer het bestuur constateert dat op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind bedreigend is voor andere kinderen kan, in overleg met betrokken ouders, besloten worden het kind binnen de betreffende groep van de kinderopvangorganisatie te laten.

b. *Het kind gaat*

Het Zorg om welzijn team en/of het bestuur kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere school, BSO of KDV gaat. Het Zorg om Welzijn team kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere scholen, BSO's of KDV's. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere plek gaat.

c. *Het inzetten van hulp*

Met advies van het veilig Thuis team en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.

d. *Melding bij het Veilig Thuis team*

Het Zorg om Welzijn team doet in samen werking met het bestuur een melding bij het Veilig Thuis team. Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

Aanbevolen wordt het stafteam , de pedagogisch medewerker en zo nodig het docenten team persoonlijk te informeren. Daarnaast kunnen alle betrokkenen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht middels een brief of een gezamenlijke (ouder)bijeenkomst. Het Zorg om welzijn team is in samenwerking met de dossierhouders verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aan zien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als bij De Ruimte school/ peutergroep en BSO een incident plaatsvindt, is er een kans dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe hiermee zal worden omgegaan (zie bijlage 6 van de handleiding meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, versie juli 2013 opgesteld door Brancheorganisatie Kinderopvang).

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren.

- ▢ Het zorg om Welzijn team evalueert met het staf team en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- ▢ Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- ▢ Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- ▢ Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door het Zorg om Welzijn team op een centraal punt bewaard.

Bijlage 1 Informatie over Veilig Thuis team

1. Advies

Hierbij worden geen gegevens geregistreerd over het betreffende kind of gezin. Het Veilig Thuis team komt niet in actie in de richting van het kind waarover melding is gedaan.

2. Consult

Ook dit richt zich op degene die belt. Het consult richt zich op het uitvoeren van een advies. De consultvrager wordt begeleid in de, op advies van het Veilig Thuis team, te nemen stappen. Er wordt geen actie ondernomen door het Veilig thuisrichting kind/gezin waarover melding is gedaan en er worden geen gegevens geregistreerd. Er kan wel een dossier op naam van de consultvrager worden aangelegd.

3. Melding

Hierbij neemt het Veilig Thuis alle gegevens op over het kind of het gezin waar melding over wordt gemaakt. Hierop volgt intern een intakeoverleg, waarbij een vertrouwensarts aanwezig is. In dit overleg wordt besloten of het Veilig Thuis team verantwoordelijkheid moet nemen voor de gemelde situatie. De melder krijgt bericht of de zaak is aangenomen en het Veilig Thuis team verantwoordelijkheid neemt. Uitgangspunt bij een melding is om zo min mogelijk buiten de ouders/verzorgers om te opereren en zo snel mogelijk contact te leggen met hen zelf (binnen vier tot zes weken). Alleen indien het belang van het kind zich hiertegen verzet wordt dit contact uitgesteld en in eerste instantie huisarts, school en dergelijke benaderd. Adviezen en hulp door het Veilig Thuis team zijn gratis.

Bijlage 2 Hulp instrument

Risico- en beschermende factoren & Signalen lijst van kinderen van 4-12 jaar (en ouder)

Risico- en beschermende factoren

Er zijn allerlei factoren van invloed op het welzijn en de gezondheid van kinderen. Als u zich zorgen maakt om een kind is het belangrijk dat u zo objectief mogelijk beschrijft wat u ziet of hoort. Kijk daarbij naar zowel de risico's als de factoren die juist beschermend zijn. Al voldoet een gezin aan meerdere risicofactoren, dan hoeft dat nog niet te betekenen dat er werkelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. De beschermende factoren kunnen het risico juist weer verkleinen. Daar moet u dus ook op letten.

Belangrijk: objectief signaleren

Hieronder vindt je een uitgebreide lijst signalen. Ook hier is de regel: trek niet te snel conclusies en ga niet interpreteren. Met andere woorden: signaleer objectief en niet subjectief. Beschrijf dus concrete, feitelijke signalen. Schrijf bijvoorbeeld: 'Stefan ziet wit, heeft wallen onder de ogen en strakke trekken in zijn gezicht' in plaats van: 'Stefan ziet er slecht uit'.

Belangrijk: wees zorgvuldig

Het opmerken van de signalen in de lijst hierna hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Bovendien is deze lijst niet volledig. Ook andere signalen, die niet in deze lijst staan, kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld. Met andere woorden: wees zorgvuldig.

Risicofactoren voor kindermishandeling

Ouders

- mishandeling van een eerder kind;
- mishandeling of verwaarlozing in eigen verleden;
- persoonlijkheidsstoornis: impulsiviteit, instabiliteit, agressie, suïcideneiging, moord;
- verslaving: alcohol, drugs, gokken;
- (lichte) verstandelijke handicap;
- ontkenning ernst kindermishandeling;
- verbaal of lichamelijk relationeel geweld;
- vader of moeder is jonger dan 20 jaar;
- alleenstaand ouderschap;
- afhoudend jegens gezondheidszorg en hulpverlening (no-shows).

Omgeving

- financiële problemen (armoede);
- werkloosheid, lage opleiding, gebrek aan perspectief;
- weinig steun van familie en omgeving (isolement);
- nieuwe migranten, illegalen

Kind

- ongewenst of tegenvallend kind;
- huilbaby;
- kind met (meervoudige) handicap;
- kind met ontwikkelings- en gedragsprobleem (ADHD, autisme, ODD);
- prematuur of dysmatuur geboren kind;
- adoptiekind, pleegkind of stiefkind;
- groot gezin van drie of meer kinderen;
- kind dat eerder mishandeld is.

Gezin, interactie tussen ouder en kind

- gebrek aan kennis over opvoeding, vreemde verwachtingen of opvattingen;
- negatieve ouder-kind interactie;
- ongewenste zwangerschap;
- negatief ervaren zwangerschap (medische complicaties, geweld, relatieproblemen);
- stressfactoren in gezin (verhuizing, scheiding).

Beschermende factoren

Ouders

- competentie en draagkracht: ouders kunnen opvoeding qua tijd en energie aan;
- positief zelfbeeld;
- partner ondersteunt en deelt in zorg en opvoeding;
- ouders hebben vervelende jeugdervaringen goed verwerkt;
- ouders kunnen steun putten uit eigen liefdevolle opvoeding;
- ouders zijn in staat steun uit omgeving te vragen en deze goed te gebruiken;
- ouders zijn aanwezig en emotioneel beschikbaar voor het kind;
- ouders zijn flexibel en kunnen omgaan met veranderingen.

Kind

- kind is sociaal vaardig, kan gevoelens goed verwoorden, probleemoplossend vermogen;
- positief zelfbeeld;
- bovengemiddelde intelligentie;
- aantrekkelijk uiterlijk, kind ziet er leuk uit;

- kind heeft goede relatie met andere volwassene(n) naast ouders;
- egoveerkracht, kind kan staande blijven in allerlei sociale situaties, toont veerkracht;
- kind is bereid en in staat te veranderen, kan naar eigen aandeel kijken en nieuwe dingen aanleren.

Gezin en omgeving

- steun uit informeel netwerk: er is ten minste één betrouwbare persoon die het kind kan opvangen of de ouders praktisch, materieel of emotioneel bijstaan;
- steun uit formeel netwerk: instanties helpen ouder(s) en/of kind (bijvoorbeeld Veilig Thuis-zorg, huisarts, kerk).

Signalen bij kinderen die kunnen wijzen op mishandeling:

Lichamelijke signalen bij kinderen tot 12 jaar

- onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken;
- krab-, bijt- of brandwonden;
- littekens;
- slechte verzorging in kleding, hygiëne, voeding;
- onvoldoende geneeskundige of tandheelkundige zorg;
- achterstand in ontwikkeling (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief);
- psychosomatische klachten (buikpijn, hoofdpijn, misselijk, etc.);
- vermoeidheid, lusteloosheid;
- genitale of anale verwondingen;
- jeuk of infectie bij vagina of anus;
- opvallend vermageren of dikker worden;
- recidiverende urineweginfecties of problemen bij het plassen;
- niet zindelijk (vanaf 4 jaar); let op: bij een verstandelijke beperking kan de zindelijkheidsleeftijd afwijken;
- afwijkende groei- of gewichtscurve;
- kind gedijt niet goed;
- kind komt steeds bij andere artsen of ziekenhuizen;
- houterige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot');
- pijn bij lopen of zitten;
- seksueel overdraagbare aandoening;
- slaapproblemen;
- voeding- of eetproblemen.

Extra voor kinderen tot 4 jaar

- lichaam stijf houden bij optillen.

Extra voor kinderen van 12 tot 19 jaar

- zwangerschap;
- abortus;
- vertraagd intreden puberteit;
- boulimia.

Emoties en gedrag bij kinderen tot 12 jaar

- extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos;
- teruggetrokken gedrag;
- in zichzelf gekeerd, depressief;
- passief, meegaand, apathisch, lusteloos;
- kind is bang voor de ouder;
- plotselinge verandering in gedrag;
- veel aandacht vragen op een vreemde manier;
- niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit;
- vastklampen of veel afstand houden;
- angst of schrikreacties bij onverwacht lichamelijk contact;
- zelfverwondend gedrag;
- overijverig;
- jong of ouwelijk gedrag;
- stelen, brandstichting, vandalisme;
- altijd waakzaam;
- (angst voor) zwangerschap;
- extreem verantwoordelijkheidsgevoel;
- niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar);
- afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling);
- snel straf verwachten;
- gebruik van alcohol of drugs;
- agressieve reacties naar andere kinderen;
- geen interesse in speelgoed of spel.

Extra voor kinderen tot 4 jaar

- angstig bij het verschonen;
- driftbuien;
- vertraagde spraak-taalontwikkeling.

Extra bij kinderen van 12 tot 19 jaar

- suïcidaal gedrag;
- anorexia;

- boulimia;
- weglopen van huis;
- crimineel gedrag;
- verslaafd aan alcohol of drugs;
- promiscuïteit of prostitutie;
- relationeel geweld;
- hoog schoolverzuim.

Signalen bij het gezin

- onveilige behuizing;
- onhygiënische leefruimte;
- sociaal geïsoleerd;
- gesloten gezin dat hulp vermijdt;
- kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn;
- gezin verhuist vaak;
- gezin wisselt vaak van huisarts, specialist of ziekenhuis;
- relatieproblemen van ouders;
- lichamelijk of geestelijk straffen is normaal in het gezin;
- gezin kampt met diverse problemen;
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- sociaal- economische problemen: werkloosheid, uitkering, migratie;
- veel ziekte in het gezin;
- geweld tussen gezinsleden;
- andere kinderen zijn uit huis geplaatst;
- gezin maakt onverzorgde, verwaarloosde indruk.

Signalen van ouder(s)

- ouder schreeuwt naar het kind of scheldt het kind uit;
- ouder troost het kind niet bij huilen;
- ouder reageert niet of nauwelijks op het kind;
- ouder komt afspraken niet na;
- ouder heeft irreële verwachtingen van het kind;
- ouder heeft zelf ervaring met geweld in het verleden;
- ouder staat er alleen voor en heeft weinig steun uit de omgeving;
- ouder weigert benodigde medische of geestelijke hulp voor kind;
- ouder heeft psychiatrische of psychische problemen;
- ouder gedraagt zichzelf nog als kind;
- ouder heeft cognitieve beperkingen;
- hoge frequentie schoolverzuim;
- altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school(plein) blijven;

- regelmatig te laat op school komen;
- geheugen- of concentratieproblemen;
- geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind;
- angstig bij het omkleden (bij gym of zwemmen);
- afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen;
- kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid;
- onverzorgd naar school;
- zonder ontbijt en/of zonder lunchpakket naar school;
- ouders nemen schooladviezen niet over;
- te hoge druk op schoolprestatie.

Psycho sociale signalen Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele *en/of* cognitieve ontwikkeling •
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling • regressief gedrag • niet zindelijk

Relationele problemen ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

Relationele problemen ten opzichte van andere volwassenen:

- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

Relationele problemen ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken
in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelfverwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia / boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen / broekpoepen

Medische signalen Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding • onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

Kenmerken verzorgers / gezin Verzorger-kind relatiestoornis

- verzorger troost kind niet bij huilen

- verzorger klaagt overmatig over het kind
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van buitenschoolse opvang afhaken
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- verzorger die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal- economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

Specifieke signalen bij seksueel misbruik Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina *en/of* anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen *en/of* zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder • sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag

- excessief *en/of* dwangmatig masturberen

- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid
- angst
- depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid
- zichzelf beschuldigen
- verlegenheid
- suïcidaliteit
- *Problemen in sociaal gedrag en competentie*
- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen) wantrouwen ten aanzien van de omgeving gebrek aan sociale vaardigheden
- *Schoolproblemen*
- schooluitval
- moeite met concentreren
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)

Eigen deskundigheid staat voorop

Tot slot een advies. De lijstjes met signalen wijzen de weg bij het in kaart brengen ervan. Ze zijn niet meer en niet minder dan een hulpmiddel. Om goed te kunnen handelen, is het belangrijk altijd uit te gaan van de eigen deskundigheid. Op de werkvloer hebben we kennis van de ontwikkeling

van studenten en zijn bij uitstek degenen die afwijkend gedrag kunnen signaleren. Vertrouw op eigen kennis, ervaring en intuïtie en neem je gevoel over de situatie serieus. Maak concreet waar je je feitelijk zorgen over maakt (inclusief de vraag of er misschien sprake is van seksueel misbruik) en deel je zorgen over een student of gezin met een deskundige collega van het Zorg om Welzijn team of dienstdoende BHV-er.

Bovenstaande tekst komt voornamelijk uit overzicht Bureau Jeugdzorg Utrecht, oktober 2008; bron: LIRIK, bijlage 3 van het protocol op www.protocolkindermishandeling.nl & Landelijk voorbeeldprotocol Kindermishandeling kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang

Bijlage 3 Observatieformulier

Bij een vermoeden van kindermishandeling ga je eerst deze vragenlijst na om er achter te komen of je ongerustheid gegrond is.

Jongen/meisje	
Geboortedatum	

Naam van de gene die vermoeden heeft	
--------------------------------------	--

Sinds wanneer is het kind op de Ruimte ?	
Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?	
Beschrijf het opvallende gedrag	
Hoe is het contact met andere kinderen ?	
Hoe is het contact met volwassenen?	
Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?	
Hoe is de algehele ontwikkeling van het kind (verstandelijk, sociaal, emotioneel, motorisch)	
Hoe is het contact tussen kind en verzorgers?	
Hoe is het contact tussen verzorgers en medewerkers, stafleden, dossierhouder op school ?	
Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Vermeld indien mogelijk ook de bron.	
Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?	
Wat is bekend over eventuele broertjes of zusjes?	

Bijlage 4 Gesprekspunten overleggroep

Wanneer de vragenlijst reden geeft tot ongerustheid, kunnen de onderstaande punten in de gespreksgroep besproken worden.

Algemene gegevens:

Jongen/meisje

Leeftijd in jaar en maanden

Op de Ruimte sinds

Aantal en leeftijd broertjes en zusjes Informatie bij aanmelding

Dossierhouder/mentor/begeleider

Gegevens over de ontwikkeling

Hoe is de motorische ontwikkeling?

Hoe is de verstandelijke ontwikkeling?

Hoe is de sociaal-emotionele ontwikkeling?

Algemene informatie over het gedrag van het kind

Hoe verloopt het contact met de dossierhouder/mentor/begeleider, stafleden ?

Hoe verloopt het contact met andere kinderen?

Welke positie neemt het kind in binnen de eigen leeftijdsgroep en andere leeftijd groepen?

Hoe verloopt het halen/brengen?

Denkt u/ weet u of het kind het naar zijn zin heeft?

Wat doet het kind graag, waar speelt het kind mee?

Zijn er observatieverslagen uit het verleden?

Specifieke informatie over het opvallende gedrag van het kind op de Ruimte

Welk gedrag neemt u waar?

Beschrijf dit gedrag.

Hoe lang doet dit gedrag zich al voor?

Weet u een concrete aanleiding die eraan vooraf ging?

Waar gebeurde dit? Hoe vaak komt dit gedrag voor?

Elke keer wanneer het kind aanwezig is? Meerdere keren op een dagdeel?

Af en toe? Hoe vaak precies?

Op welke momenten en/of in welke situaties komt het gedrag voor?

Hoe heeft u tot nu toe gereageerd op het opvallende gedrag? Wat was het effect?

Gegevens over de woon/thuissituatie

Herkennen de ouders het hierboven beschreven gedrag?

Vertoont het kind dit gedrag ook thuis? Zo ja, hoe vaak?

Vertoont het kind het gedrag ook in andere situaties?

Zo ja, welke? Hoe gaan de verzorgers om met dit gedrag?

Wat is het effect van de manier waarop verzorgers met het gedrag omgaan?

Hoe is de relatie van het kind met de andere gezinsleden?

Factoren kind, verzorgers, school/BSO de Ruimte.

Zet de factoren op een rijtje die van invloed kunnen zijn op het gedrag vanuit het kind, het gezin en de Ruimte.

Bijlage 5 Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)

Het doel van een gesprek is om de zorgen over datgene is waargenomen bij het kind, aan gedrag of concrete lichamelijke verschijnselen, met de verzorger(s) te delen.

Houd de volgende uitgangspunten in de gaten:

- Bespreek wat je waarneemt bij het kind, bespreek niet je vermoedens.
- Ga er van uit dat verzorger(s) het beste voor hun kinderen willen en dat is ook wat jij wilt: daar zit jullie gemeenschappelijke noemer.

Je hoeft geen schuldvraag aan de orde te stellen; je doet een beroep op de zorg van verzorger(s) voor hun kind. Omdat de verzorger(s) hun kind een aantal dagen per week aan jou toevertrouwen, ben jij een belangrijk persoon voor het kind en de verzorger(s). Het is dus logisch om de zorgen over het kind te delen. Dit delen van zorgen is een proces en vraagt om een procesmatige aanpak.

Fases in een procesmatige aanpak

1. Afwegingen vóór het gesprek:

- Voer je het gesprek met de verzorger(s), ZOW teamlid, met een vertrouwenspersoon/leidinggevende /bestuurslid?
- Nodig je beide verzorgers expliciet samen uit, leg je deze keuze voor aan één verzorger, of laat je dit aan de verzorgers over?

2. Spreek de zorg om het kind uit:

Ik maak me zorgen over een aantal dingen die ik zie bij jullie kind en die ik graag met jou/jullie zou willen bespreken. Is dit goed?

3. Bespreek een voor een de signalen aan de hand van onderstaande punten:

- Beschrijf het signaal in concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag: 'Het is mij opgevallen dat jullie kind 's morgens vaak komt met hele volle vieze luiers en ook luierslag heeft die maar niet over lijkt te gaan; Jullie kind speelt in de poppenhoek vaak seksuele handelingen na met de poppen en hij/zij doet dit als volgt...' En dan vul je concrete waarnemingen in.
- Vraag of dit signaal herkend wordt: Is jullie dit wel eens opgevallen? Gebeurt dit thuis ook wel eens? Hoe lang is dit al zo? In welke situaties gebeurt dit?
- Vraag of ouders een idee hebben waar dit vandaan komt: Hebben jullie enig idee waar dit vandaan komt? Wat vinden jullie ervan?
- Spreek (indien nodig) je zorg uit over dit signaal: 'Ik maak me er toch zorgen over dat jullie kind dit doet/heeft.'

4. De verzorger(s) delen de zorg

5. De verzorger(s) nemen de zorg over Aandachtspunten:

- Gebruik niet het woord signaal, maar beschrijf concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag.
- Leg de nadruk op het delen van zorg, niet op het beschuldigen/verdenken van de verzorger(s).

Zorgen delen

Je kunt zorgen niet delen met de verzorger(s), wanneer het niet de zorgen van beide partijen zijn. Het kan geruime tijd in beslag nemen om zover te komen. Wanneer de verzorger(s) datgene wat je hebt waargenomen absoluut (nog) niet kunnen waarnemen, is het van het grootste belang om bij dit onderdeel stil te blijven staan en niet de volgende fase van het gesprek in te gaan.

Je kunt verzorger(s) in zo'n geval bijvoorbeeld vragen om het kind eens een tijdje te observeren en op te letten of ze dan toch het gedrag waarnemen dat jij als leidster genoemd hebt. In een volgende afspraak kunnen jullie het er dan weer over hebben. Een andere mogelijkheid is te vragen of de verzorger(s) een ochtendje in de groep wil(len) komen kijken. Je kunt dan meteen aanwijzen welk gedrag je bedoelt. Neem hier de tijd voor. Want zolang verzorger(s) de signalen die jij met ze besproken hebt niet waarnemen, is delen van de zorg niet aan de orde.

Emoties

In deze fase kunnen emoties een grote rol spelen. De verzorger(s) kunnen bijvoorbeeld boos worden, zich tekort voelen schieten en zich hier schuldig over voelen of zich schamen over het door jou beschreven gedrag van hun kind. Bijvoorbeeld wanneer je masturbatiegedrag in de groep of seksueel gedrag in de poppenhoek hebt beschreven.

Verzorger(s) kunnen door hun emoties op heel verschillende manieren reageren. Daarom is het altijd verstandig om expliciet naar de reactie van de verzorger(s) te vragen. Bijvoorbeeld: 'Ik zie dat ik jullie ermee overrompel. Ik kan me voorstellen dat het moeilijk voor jullie is dat ik hier nu mee gekomen ben. Hoe ligt dit voor jullie?'

De verzorger(s) kunnen ook boos worden. Een manier om met boosheid of agressie om te gaan, is onder woorden te brengen wat je waarneemt en je eigen angst hiervoor (jezelf klein maken). 'Ik zie dat jullie boos zijn en ik vind dat moeilijk, het maakt mij onzeker.'

Wanneer je als leidster persoonlijk geraakt bent door wat je gezien of gehoord hebt van het kind is het goed dit onder woorden te brengen. Zolang de emoties de overhand hebben, is er geen gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven. Laat staan naar een volgende stap te gaan. Pas wanneer de emoties een plaats hebben gekregen, is er gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven.

Verduidelijking vragen

Bij iedere fase is het van belang te vragen wat de verzorger(s) ervan vinden en of zij het genoemdde herkennen. Vraag ook door als iets niet helemaal duidelijk is. 'Wat bedoel je daar precies mee? Begrijp ik goed dat je zegt dat...'

Er kunnen dus meerdere gesprekken nodig zijn voordat je als leidster op één lijn zit met de verzorger(s) wat betreft het waarnemen van de door jou gesignaleerde verschijnselen en gedragingen van hun kind.

Het delen van de zorg en het overnemen van de zorg zijn dan de volgende stappen die de verzorger(s) moeten maken. Het is van groot belang om het waargenomene ook dan nog over langere tijd te volgen en bij te houden in een logboek. Hierin kun je ook de afspraken met de

verzorger(s) bijhouden. De praktijk leert dat wanneer je deze fase eenmaal bereikt hebt, de verzorger(s) een belangrijke steun zijn in het verder zoeken naar een mogelijke oorzaak van het zorgwekkende gedrag van hun kind. Verzorger(s) kunnen dan meestal heel goed meedenken over de verdere hulp die zij denken nodig te hebben.

Bron: Mw. J. v.d. Berg, jeugdarts bij de afdeling jeugdgezondheidszorg, dienst OCW, gemeente Den Haag

Verder kun je hier bijvoorbeeld over lezen:

- Seksualiteit en (vermoedens van) seksueel misbruik in gesprekken met ouders; Han Spanjaard en Heleen Woelinga, 1993
- Persoonlijke mededelingen; Ymke Gorter

Bijlage 6 Aandachtspunten voor een gesprek met een kind

Bij een vermoeden van kindermishandeling kan de leidster met het kind praten om na te gaan of haar zorgen terecht zijn. Het kan ook voorkomen dat een kind zelf de leidster in vertrouwen neemt. Leidsters zien vaak erg op tegen dergelijke gesprekken omdat ze het moeilijk vinden hun houding te bepalen tegenover het kind. Het oefenen van gespreksvaardigheden kan meer zelfvertrouwen geven bij het voeren van dit soort gesprekken. Daarom is het belangrijk dat leidsters zich bewust zijn van een aantal voorwaarden die bij het voeren van een gesprek met een mishandeld kind van belang zijn. Ook hier kan ter voorbereiding overleg gevoerd worden met de leidinggevende of pedagoog van de instelling. In de eerste plaats kan een leidster beter niet op voorhand geheimhouding toezeggen aan een kind. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als er beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de leidster voor een groot dilemma te staan als het kind zou vertellen dat het mishandeld wordt: zij moet dan of het vertrouwen van het kind schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De leidster die een kind geheimhouding belooft uit angst dat het kind anders blijft zwijgen, moet zich wel bewust zijn van de consequenties van deze belofte.

Als een leidster geen geheimhouding wil toezeggen kan zij het kind wel beloven dat zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen.

Een tweede belangrijk punt is dat de leidster zich bewust moet zijn van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn ouders. Val nooit de ouders af tegenover het kind, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. Het kind zal geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt.

Voorwaarden voor een goed contact tijdens een gesprek met een kind.

1. Echtheid

Dit betekent dat de leidster zichzelf is in de relatie met het kind. Zij doet zich niet anders voor dan hij is. Dit betekent niet dat de leidster elke emotie die zij ervaart eruit gooit. Het betekent wel dat zij zich bewust is van haar eigen gevoelens en die niet ontkent of tracht te verdringen. Er moet overeenstemming zijn tussen dat wat zij ervaart en voelt en dat wat zij zegt en doet.

Een professionele houding vereist oprechte belangstelling, een sfeer van veiligheid en het vermogen een goede ontvanger te zijn, dat wil zeggen op kunnen merken wat de gevoelens van het kind zijn en daarbij aan kunnen sluiten. Een dergelijke houding vormt een basis voor vertrouwen.

Kinderen voelen heel goed aan wanneer iemand echt is of een façade ophoudt of doet alsof.

2. Empathie

Empathie is het vermogen van de leidster zich in te leven in de gevoelens van het kind. Empathie is

het begrijpen van de ervaringen en gevoelens van het kind in hun betekenis voor dat kind. Het is belangrijk dat de leidster de gevoelens van het kind niet slechts aanhoort maar door woorden of op een niet verbale wijze aangeeft de beleving van het kind van binnen uit te verstaan.

3. Acceptatie

Acceptatie houdt in dat de leidster het kind accepteert zoals hij is. Het wil niet zeggen dat de leidster het eens moet zijn met de gedachten of gevoelens van het kind maar wel dat zij deze accepteert zonder verder te veroordelen. Tijdens het gesprek met een kind is het ook van belang dat een leidster in staat is om actief te luisteren. Actief luisteren betekent luisteren naar zowel de verbale als de non-verbale boodschappen van het kind. Het betekent ook 'tussen de regels door' luisteren naar de boodschappen die door- klinken in de stembuiging van het kind, aarzeling, stiltes etc. luisteren houdt in dat de leidster zich voortdurend afvraagt 'Welke boodschap wil dit kind overbrengen? Wat zegt hij over zijn ervaringen, gedragingen, gevoelens? Door actief te luisteren kan het de leidster duidelijk worden wat er aan de hand is met het kind en kan zij zicht krijgen op de emoties die het kind daarbij ervaart. De leidster moet hierbij proberen om de gevoelens van het kind met eigen woorden samen te vatten.

Bij deze manier van luisteren krijgt de leidster niet alleen de meeste informatie maar geeft zij het kind ook het gevoel serieus genomen en geaccepteerd te worden. Bovendien kan de leidster bij actief luisteren controleren of zij het kind goed heeft begrepen en zijn emoties goed heeft aanvoeld.

Enkele ezelsbruggetjes bij het actief luisteren:

- 'Je bedoelt...?' • 'Je probeert me duidelijk te maken dat...?'
- 'Je voelt je...?'
- 'Je hebt het gevoel dat...?'
- 'Je zou het liefst willen dat...?'
- 'Je hebt de indruk dat...?'

Algemene regels bij actief luisteren:

- Begin met 'Je...'
- Gebruik een vragende toon.

Kijk uit voor communicatiestops. Dit zijn opmerkingen, reacties etc. die werkelijke communicatie in de weg staan. Vaak worden ze onbewust gebruikt, bijvoorbeeld als iemand bang is om iets onaangenaams te horen of als het gesprek een wending dreigt te nemen die als emotioneel bedreigend wordt ervaren.

Communicatiestops zijn:

- veroordelen
- ridiculiseren
- preken
- afleiden
- met het verhaal op de loop gaan
- waarschuwen • sussen/geruststellen
- niet serieus nemen
- vragen stellen (die niet van belang zijn)
- bevelen

- beredeneren
- oplossingen aandragen.

De meeste mensen hebben één of meer favoriete 'stops'. Het is van belang om je bewust te worden welke van deze stops je geneigd bent om te gebruiken omdat het een werkelijk gesprek in de weg kan staan.

De volgende punten zijn van belang om tijdens het gesprek met het kind, dat vertelt over een mishandelingssituatie, voor ogen te houden:

- Geloof het kind en trek diens verhaal niet in twijfel. Onderschat of bagatelliseer de ernst van de situatie niet.
 - Spreek waardering uit voor het feit dat het kind de moed heeft om z'n verhaal te vertellen.
 - Haast het gesprek niet, laat het kind in eigen tempo vertellen.
 - Stel geen waaromvragen (het kind snapt immers zelf ook niet waarom hem dit overkomt)
 - Stel geen suggestieve vragen. Laat het kind zoveel mogelijk zelf benoemen wat er gebeurd is.
 - Pas je aan bij het woordgebruik van het kind. Vraag om verduidelijking als je het niet goed begrijpt.
 - Vertel het kind dat het niet zijn schuld is dat dit is gebeurd en evenmin zijn verantwoordelijkheid.
 - Vertel het kind dat het niet de enige is die zoiets overkomt en dat hulp mogelijk is.
 - Dring niet aan als het kind je vragen ontwijkt maar hou de deur voor het contact wel open.
- (Bron: Cursus voor leerkrachten in het basisonderwijs. Interne uitgave VKM, augustus 1994.)

Bijlage 7 Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijk informatie over kinderen en gezinnen (zie ook de privacyrichtlijnen van de eigen instelling). De wet op de Jeugdzorg (2005) geeft de gedragslijnen aan over het inzagerecht. Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- Betrek bij een overleg niet teveel mensen.
- Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnenshuis blijft. Emoties kunnen de privacy in gevaar brengen. Soms willen leidsters hun collega-leidsters als uitlaadklep gebruiken. Dit is begrijpelijk, maar qua privacy niet de juiste manier om met de situatie om te gaan. Betrek daarom alleen personen die in het stappenplan genoemd worden.
- Contact met andere instellingen kan alleen na toestemming van de ouder of wettelijk vertegenwoordiger. Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.
- Een uitzondering hierop is het contact met het AMK. Dit kan zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger.
- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Verzorger(s) hebben recht op inzage in verslagen, formulieren en observatieverslagen. Alleen als het anonieme werkaantekeningen

zijn, hebben ouders geen inzagerecht.

- Schrijf daarom alsof de verzorger(s) over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties.
- Als de verzorger(s) een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen. Erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de verzorger(s) te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met de verzorger(s).
- Schriftelijke informatie moet goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger aan derden worden verstuurd. Eén uitzondering hierop vormt het AMK.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordiger zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.

Bijlage 8 Meldrecht, meldplicht en zorgplicht

In de Wet op de jeugdzorg (2005) is het **meldrecht** vastgesteld. Dit betekent dat je wettelijk het recht hebt een melding te doen en daarbij ook alle relevante gegevens over te dragen aan het AMK. Het belang van het kind gaat hierbij vóór het belang van de privacy van het gezin. In de wet op de Jeugdzorg is ook de **meldplicht** opgenomen: Wanneer een medewerker van een instelling het vermoeden heeft dat een medewerker van de- zelfde instelling zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet hij dit direct melden bij zijn leidinggevende en het bestuur. Deze hebben de plicht direct het AMK hiervan in kennis te stellen.

Naast het meldrecht heeft ieder burger in Nederland een **zorgplicht**. Dit houdt in dat je de plicht tot zorgen voor het kind hebt. Aan de ene kant de plicht tot zorgen voor het kind en aan de andere kant de privacywetgeving in de vorm van de Wet bescherming Persoonsgegevens. Dat betekent dat je niet zomaar gegevens zonder toestemming mag geven aan derden.

Dit heet een conflict van belangen. Bij een conflict van belangen weeg je zorgvuldig de belangen die in het geding zijn af. Dat doe je door het protocol te volgen en door alle stappen die je zet, schriftelijk te vermelden in het dossier. Wanneer je dit doet, kun je voldoen aan de zorgplicht en het meldrecht zonder bij- voorbeeld juridisch te worden vervolgd.

Bijlage 9 Sociale kaart

Het is belangrijk om de sociale kaart zo volledig mogelijk in te vullen met de organisaties en instanties van de regio waar uw kinderopvangorganisatie gevestigd is en dit op een zichtbare plaats voor alle beroepskrachten beschikbaar te stellen.

Sociale kaart van Democratische school: De Ruimte Soest

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)
Telefoonnummer: 112

Organisatie : Crisisdienst Regionale Bureau Jeugdzorg (bij noodsituaties)
Telefoonnummer:

Organisatie : Veilig Thuis (in regio)
Contactpersoon :

Adres :
Telefoonnummer:
E-mailadres :

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk (in regio)

Contactpersoon :
Adres :
Telefoonnummer:
E-mailadres :

Organisatie : Bureau Jeugdzorg (in regio)

Contactpersoon :
Adres :
Telefoonnummer:
E-mailadres :

Organisatie : GGD (in regio)

Contactpersoon :
Adres :
Telefoonnummer:
E-mailadres :

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg (in regio)

Contactpersoon :
Adres :
Telefoonnummer:
E-mailadres :

Organisatie : **Politie (ook sociale jeugd- zedenzaken) (in regio)**

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : **Steunpunt Huiselijk Geweld (in regio)**

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : **Zorgadviesteam (in regio)**

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : **Centrum voor Jeugd en Gezin (gemeentelijk of regio)**

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : **Vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs**

Contactpersoon : n.v.t.

Adres : n.v.t.

Telefoonnummer: 0900 – 11 13 111

E-mailadres : n.v.t.

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer :

E-mailadres :

Landelijke telefoonnummers:

Advies en Meldpunt Kindermishandeling (tel. 0900-123 123 0)

Kindertelefoon (0800-0432)

Landelijk Bureau Slachtofferhulp (030-2340116)

Transact (030-2300666)
NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling (030-2306564)
Opvoedtelefoon (0900-8212205)

Regio:

Zoek de regionale gegevens van de onderstaande instellingen zelf op.
Advies en Meldpunt Kindermishandeling Bureau Jeugdzorg Regionaal preventieteam
kindermishandeling Bureau Slachtofferhulp
GGD, afd. Jeugdgezondheidszorg Politie Raad voor de Kinderbescherming Maatschappelijk werk
Huisarts (verwijzing naar Thuiszorg, Riagg) Schoolbegeleidingsdienst Blijf van m'n lijf
Vrouwenopvang
Telefonische Hulpdienst Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs Steunpunt opvoeding/
Opvoedwinkel/Opvoedbureau Regionaal preventieteam kindermishandeling

Bijlage 10 Invulblad sociale kaart

Controleer regelmatig of de gegevens van de sociale kaart kloppen. Vul veranderde gegevens in op deze extra invulbladen. Hierop is ook ruimte voor het invullen van gegevens van relevante instellingen die nog niet zijn genoemd. Het is handig om een leeg invulblad achter de hand te houden voor extra kopieën.

Instelling: Adres: Telefoonnummer/fax: E-mail: Contactpersoon:

.....
.....
.....

Tel.: advies / consult / melding / hulpverlening/ ondersteuning / voorlichting
De instelling biedt: Beschrijving werkwijze instelling:

.....
.....
.....

Instelling: Adres: Telefoonnummer/fax: E-mail: Contactpersoon:

.....
.....
.....

Tel.: advies / consult / melding / hulpverlening/ ondersteuning / voorlichting
De instelling biedt: Beschrijving werkwijze instelling:

.....
.....
.....

Bijlage 11 Verdere informatie

Voor informatie over kindermishandeling kan je terecht bij:

NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling

Informatie en beleidsadvisering Postbus 19152 3501 DD Utrecht Infolijn: 030-2306564

Fax: 030-2319641 E-mail: kindermishandeling@nizw.nl Internet: www.kindermishandeling.nl (voor kinderen en jongeren) www.kindermishandeling.info (voor volwassenen)

JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding *(voorheen S&O stichting voor opvoedingsondersteuning en ZOK Zuid-Hollandse Ondersteuningsorganisatie Kinderopvang)*

Voorlichting, training, lezing, workshops, ontwikkeling van protocollen, onderhouden van netwerken, lesmateriaal weerbaarheid.

Preventieteam kindermishandeling Regio Haaglanden: 070-3029845 Regio Zuid-Holland Zuid: 078-6391903 Regio Midden Holland en Zuid-Holland Noord: 0182-547888 Internet: www.jsn.nl

Kijk voor informatie over het internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind: www.kinderrechten.nl

Relevante web sites

www.nizwjeugd.nl www.kindertelefoon.nl www.seksueelkindermisbruik.nl www.seksueelgeweld.nl
www.huiselijkgeweld.nl

Bijlage 12 Bronnen

- Over het protocol op www.protocolkindermishandeling.nl:

Dit Protocol kindermishandeling is ontwikkeld met gebruik van informatie van het Protocol kindermishandeling versie 2010, www.protocolkindermishandeling.nl. Het daarop te vinden protocol is tot stand gekomen tijdens de regionale aanpak kindermishandeling (RAAK) in de periode 2008 - 2010. De regiocoördinatoren van Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek en Zaanstreek-Waterland hebben gezamenlijk de tekst geschreven op basis van de verschillende protocollen Kindermishandeling Amsterdam (2005), Amstelland-Meerlanden (2006), Noord-Holland (2007) en Zaanstreek-Waterland (herziene druk 2006). Daarnaast hebben diverse instellingen en mee- leesgroepen in Noord-Holland een bijdrage geleverd. De indeling en het stappenplan van dit protocol volgen de stappen uit het Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor het samenstellen van dit protocol, het bijbehorende stappenplan, checklist en visitekaartje is uitgegaan van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Om die reden komen zowel huiselijk geweld als kindermishandeling aan de orde. Het Protocol kindermishandeling, dat ook conform deze wet is, heeft tot doel duidelijk te maken welke stappen we moeten nemen als we vermoeden dat er sprake is van kindermishandeling. Het is een praktische handleiding voor het volgen van de stappen uit het Basismodel meldcode. Formulieren en het stappenplan zijn ook los van het protocol te downloaden.

- Tevens is bij het tot stand komen van dit beleidstuk de website van het Nederlands Jeugd Instituut geraadpleegd. <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/03/058.html> Waar onder het kopje kennis een link te vinden is die allerlei aspecten bespreekt die betrekking tot kindermishandeling die ter zake kunnen doen. Hier zijn ook links naar trainingen te vinden.
- Protocol voor het omgaan met vermoedens van kindermishandeling voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen in Den Haag, 2002, Gemeente Den Haag/dienst OCW en GGD Den Haag, afdeling GVO in samenwerking met Stichting voor opvoedingsondersteuning, het IBBK en de Stichting Welzijnsorganisatie Escamp.
- Meldcode kindermishandeling, 2002, Paul Baeten, NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling.
- Protocol "Vermoeden kindermishandeling" voor het primair onderwijs in Zuid Holland Noord, 2001, GGD ZHN. S&O, AMK; Gezamenlijke uitgave van de preventieteams Zuid Holland Noord.

- Protocol vermoeden kindermishandeling voor 0-4 jaar, de Petteflet, januari 2001. •
Handleiding kwaliteitsstelsel kinderopvang&peuterspeelzaalwerk, uitgave MO-groep/Elsevier,
versie december 2002.

Bijlage 13

Protocol 'Hoe te handelen in geval van ongewenste omgangsvormen c.q. seksuele intimidatie door een medewerker'

Inhoudsopgave

Inleiding	1 1
Begripsbepaling ongewenste omgangsvormen.....	2 1.1
Seksuele intimidatie	2 1.2
Agressie en geweld.....	3 1.3
Pesten.....	3 1.4
Discriminatie	3 2
Seksuele intimidatie	4 2.1
Verbod op seksueel misbruik	4 2.2
Meldingsprocedure	4 2.2.1
Maatregelen naar aanleiding van een melding	5 2.3
Procedure van onderzoek	6 2.3.1
Maatregelen naar aanleiding van het onderzoek.....	6 2.4
Omgaan met de media.....	7 2.5
Informeren betrokkenen	7

Bijlagen

- Algemene aandachtspunten.....9

Geraadpleegde Bron waarop deze tekst grotendeels geïnspireerd is : :

Protocol 'Hoe te handelen in geval van ongewenste omgangsvormen c.q. seksuele intimidatie door een medewerker'

Auteur:

JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding Patricia Ohlsen Mei 2005

Inleiding

Dit protocol geeft handvatten voor hoe te handelen in geval van (een vermoeden van) ongewenste omgangsvormen en in het bijzonder seksueel misbruik door medewerkers van het kindercentrum. Het is belangrijk dat men in een dergelijk emotioneel moeilijke situatie zorgvuldig met alle betrokkenen om kan blijven gaan. Een protocol kan hierbij houvast bieden. Een protocol legitimeert het handelen van een ieder die stappen zet naar aanleiding van een melding. Bovendien biedt het achtergrondinformatie en tips.

Voor alle medewerkers van het kindercentrum is het van belang dat er een protocol op de instelling aanwezig is over het onderwerp ongewenste omgangsvormen. Een melding over ongewenste omgangsvormen is meestal plotseling. Het gaat gepaard met veel emoties. En er zal gehandeld moeten worden. De aangeklaagde zal, of de melding nu terecht is of niet, met gevoelens van frustratie, boosheid en schaamte kampen. Teamleden voelen zich vaak boos, schuldig, machteloos of kunnen het niet geloven. De vraag schuldig/niet schuldig dringt zich op en kan tot twee kampen leiden zowel binnen een team van leidsters als tussen ouders en kinderen.

De gevolgen van ongewenste omgangsvormen kunnen heel groot zijn. Het negatieve gevolgen voor je zelfbeeld en je zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen wordt geschaad. Wanneer zich een geval van ongewenste omgangsvormen voordoet, is het belangrijk dat het slachtoffer zijn verhaal kwijt kan. Slachtoffers vinden het vaak moeilijk hun verhaal te vertellen. Angst niet geloofd te worden en angst voor represailles spelen daarbij een rol.

1 Begripsbepaling ongewenste omgangsvormen¹

Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen verstaan we handelingen van een groep of van een individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimiderend worden beschouwd².

De volgende vormen van ongewenst gedrag kunnen zich voordoen: seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie. Een strikte afbakening van deze begrippen is niet mogelijk, want pesten kan een vorm van seksuele intimidatie zijn, discriminatie kan een vorm van agressie

zijn enz..

Door definities te geven lijkt het probleem van de ongewenste omgangsvormen een objectief gegeven te zijn. Niets is minder waar. Bij de beoordeling of bepaalde situaties of gedragingen van personen bestempeld moeten worden als 'intimiderend' of 'bedreigend' spelen subjectieve factoren een doorslaggevende rol. De persoonlijke beleving van de betrokkenen en hun eigen waarden en normen bepalen uiteindelijk of er al dan niet sprake is van ongewenste omgangsvormen. De beleving van de direct betrokkene moet altijd het uitgangspunt zijn van een analyse van de problemen met ongewenste omgangsvormen. Binnen een kindercentrum zijn het vaak ouders van kinderen die aangeven dat iets als ongewenst wordt ervaren, of collega's vinden bepaald gedrag over de grens gaan. Van belang is het zo dicht mogelijk bij de beleving van het kind te blijven staan, bij het vaststellen van de zwaarte of omvang van het ongewenste gedrag.

1.1 Seksuele intimidatie

Seksuele intimidatie Ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non verbaal of fysiek gedrag. Dit gedrag wordt door degene die het ondergaat, ongeacht sekse en/of seksuele voorkeur, ervaren als ongewenst en onplezierig. Seksuele intimidatie kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn³.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- aanspreekvormen: Erica verbasteren tot Erotica; kinderen aanspreken met "Hé stuk!" • dubbelzinnigheden: "Zo, heb jij een poes?"
- uitnodigingen met bijbedoelingen: "Je mag met ons meedoen, als we je onderbroek mogen zien". Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:
- handtastelijkheden, zoals rug strelen, vastpakken, op schoot trekken van oudere kinderen, tegen zich aan drukken, strelen, verkrachting;
- geslachtsdelen strelen of betasten boven of onder de kleding;
- weg versperren;
- uitkleden.

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- bepaalde manieren van kijken: kind niet in de ogen kijken maar op borsthoogte; gluren; kind met de ogen uitkleden;
- confrontatie met (kinder)porno;
- condoom/onderbroekje cadeau geven.

¹ bron: GGD Flevoland ² Ontleend aan definitie van FNV Bondgenoten. ³ Ontleend aan definitie PPSI.

1.2 Agressie en geweld

Agressie en geweld op de bso: Voorvallen waarbij een kind psychisch of fysiek lastig gevallen, bedreigd of aangevallen wordt, onder omstandigheden die rechtstreeks verband

houden met het kindercentrum.

Voorbeelden van agressie en geweld zijn:

- fysiek geweld: schoppen, slaan, verwonden, vastgrijpen;
- psychisch geweld: chantage, irriteren, achtervolgen, vernederen;
- verbaal geweld: schelden, treiteren, dreigen;

1.3 Pesten

Pesten op de Ruimte school en BSO het kindercentrum is het systematisch uitoefenen van psychisch, fysiek of seksueel geweld door één persoon of groep tegen meestal één ander, die niet (meer) in staat is zich zelf te verdedigen⁴.

Voorbeelden van pesten:

- psychisch: luid lachen of schreeuwen als iemand binnen komt, negeren, voortdurend onderbreken, afkeurende blikken of gebaren, luide zuchten slaken, geruchten verspreiden, roddelen, dreigen, belachelijk maken;
- fysiek: mishandelen;
- seksueel: obscene scheldwoorden, seksuele verzoeken of handtastelijkheden, aanranding, verkrachting.

1.4 Discriminatie

Discriminatie: Het zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun sekse, ras, godsdienst of levensovertuiging⁵.

Discriminatie kan plaats vinden op grond van uiterlijk, huidskleur, geloofsovertuiging, geslacht, seksuele voorkeur enz. De Wet kinderopvang vereist sinds januari 2005 dat elke medewerker bij een kinderopvangorganisatie, die daadwerkelijk bij de kinderen werkzaam is, een Verklaring omtrent Gedrag (VOG) moet overleggen. Dit kan preventief werken in het beleid ten aanzien van ongewenste omgangsvormen en seksuele intimidatie in het bijzonder.

⁴ Ontleend aan definitie van pesten door B.v.d.Meer, 1997. ⁵ Ontleend aan definitie ARBO wetgeving en Mandemakers ea, 1994)

2. Seksuele intimidatie⁶

Seksueel misbruik is een (ernstige) vorm van seksuele intimidatie. Deze vorm werken we hieronder verder uit.

2.1 Verbod op seksueel misbruik

De medewerker zal zich ervan onthouden het kind te bejegenen op een wijze die het kind in zijn waardigheid aantast. Seksuele handelingen en intieme relaties in de contacten met het kind zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik. Dit omvat onder meer een verbod om het kind op zodanige wijze aan te raken dat het kind en/of de medewerker deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard zal ervaren. De medewerker mag ook niet ingaan op seksuele en/of toenaderingspogingen van het kind, ook als

verlangt het kind dat of nodigt je daartoe uit.

2.2 Meldingsprocedure In de wet op de Jeugdzorg is de **meldplicht** opgenomen. Wanneer een medewerker van een instelling het vermoeden heeft dat een medewerker van dezelfde instelling zich schuldig maakt aan kindermishandeling of dat dit hem/haar ter ore komt, moet hij dit direct melden bij zijn leidinggevende en het bestuur. Deze hebben de plicht direct Veilig Thuis hiervan in kennis te stellen.

a. Melding door het kind

Als de melding van seksuele intimidatie, aanranding of verkrachting afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De persoon bij wie het slachtoffer de klacht meldt belooft geen geheimhouding aan het kind en is verplicht dit te melden bij zijn leidinggevende. Deze laat weten discreet te zullen handelen. De leidinggevende doet in alle gevallen melding aan de directeur en het bestuur. Naast Veilig Thuis worden zonodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouder wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

b. Melding door de ouder

Als de melding van de ouder(s) komt, zal uitgezocht worden over welke informatie de ouder beschikt en waar de melding op gebaseerd is. De persoon bij wie de klacht wordt gemeld is verplicht dit te melden bij de leidinggevende. Deze meldt het weer bij de directie en bestuur.

c. Melding door collega-medewerker

Wanneer een medewerker seksueel misbruik door een collega-medewerker constateert of vermoedt, is hij/zij verantwoordelijk voor melding hiervan aan de leidinggevende, die dat in alle gevallen aan de directeur of bestuur meldt. Aan de medewerker die meldt wordt opvang en steun aangeboden.

d. Melding door derden

Als de melding van derden komt, dient eveneens uitgezocht te worden over welke informatie deze precies beschikken en waar deze informatie op is gebaseerd. De persoon bij wie de klacht wordt gemeld is verplicht dit te melden bij de directie.

6 bron: hoofdstuk 2 t/m 2.3 zijn gebaseerd op het protocol van stichting 2Samen, Den Haag 2005

2.2.1 Maatregelen naar aanleiding van een melding

In alle gevallen wordt het bestuur en het Zorg om welzijn team zo spoedig mogelijk geïnformeerd. Deze is gehouden alle noodzakelijke maatregelen te nemen ten aanzien van:

- het regelen van opvang van kind en ouders, en
- afschermen van het kind van de mogelijke dader
- het instellen van een onderzoek

1. Het regelen van opvang van kind en ouders

- Voor de opvang en steun voor het kind wordt een beroep gedaan op een instelling (GGD) die hierin gespecialiseerd is.
- In overleg met ouders en GGD, wordt gezien of de opvang op de Ruimte kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.
- De Ruimte KDV, BSO school informeert ouders over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- De directeur houdt contact en toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn.

2. Afscherming van het kind van de mogelijke dader

- De directeur beslist in het belang van de afscherming van het kind van de mogelijke dader, of de vermeende dader hangende het onderzoek op non-actief wordt gesteld of wordt geschorst.
- Het verdient aanbeveling om voor de betrokken medewerker een contactpersoon aan te wijzen en de betrokken medewerker erop te wijzen waar steun verkregen kan worden binnen het kindercentrum.

3. Instellen van een onderzoek

1. De directeur draagt zorg voor een zorgvuldige procedure van onderzoek en legt een dossier aan.
2. Bij het interne onderzoek laat de Ruimte zich adviseren door de politie. Zo mogelijk na raadpleging van de ouders besluit de Ruimte of eerst een intern onderzoek wordt gedaan of onmiddellijk aangifte wordt gedaan bij de politie. Ouders kunnen natuurlijk ook los van het bestuur en zorg om welzijn team beslissen onmiddellijk aangifte te doen. In het geval van aangifte bij de politie vindt het instellingsonderzoek plaats in nauw overleg met de politie.
3. Het bestuur en het Zorg om Welzijn team stelt binnen maximaal 2 werkdagen na de melding een commissie van onderzoek in. De commissie bestaat uit 3 personen, twee interne en een extern deskundige. De leden van de onderzoekscommissie hebben een geheimhoudingsplicht uit hoofde van hun verantwoordelijkheid als lid van de commissie van onderzoek.
4. De commissie voert het intern onderzoek uit en adviseert de directeur op grond van de resultaten van het onderzoek over de te nemen maatregelen.
5. De termijn voor intern onderzoek bedraagt maximaal 3 weken.

2.3 Procedure van onderzoek

- a. De commissie vraagt de ouders de door hen bemerkte reactie van het kind weer te geven. Indien het kind in staat is om zelf de toedracht te verwoorden, wordt altijd na overleg met de ouders, het kind door de commissie gehoord. Hierbij wordt er zorg voor gedragen dat dit door een daartoe deskundige gebeurt.
- b. De onderzoekscommissie hoort de betrokken medewerker. De toedracht van zaken volgens de medewerker wordt vastgelegd. De medewerker wordt geïnformeerd over het verder verloop van de procedure.
- c. De commissie voert binnen maximaal 2 weken nadat zij is ingeroepen gesprekken met alle betrokken personen. Op basis van deze eerste gesprekken adviseert de commissie de directeur over de te nemen voorlopige maatregelen voor het kind en de medewerker, voor zover dit nog niet is gebeurd.

- d. Van de gesprekken wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat door de geïnterviewden moet worden goedgekeurd.
- e. Alle verslagen worden gebundeld en voorzien van advies overhandigd aan de directeur. Deze informatie is geheim.

2.3.1 Maatregelen naar aanleiding van het onderzoek

Rehabilitatie Wanneer het bestuur en het zorg om welzijn team constateren dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat seksueel misbruik heeft plaatsgevonden, wordt de betrokken medewerker die voor de duur van het onderzoek geschorst is of op non-actief gesteld, door het bestuur van de stichting de Ruimte in ere in zijn functie hersteld. In een dergelijke situatie kan het in het belang van de medewerker of in het algemeen belang wenselijk zijn de betreffende medewerker binnen de organisatie over te plaatsen.

b. Waarschuwing

Het bestuur en het Zorg om Welzijn team kunnen besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, onder mededeling dat herhaling arbeidsrechtelijke gevolgen heeft.

c. Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer het bestuur en het zorg om welzijn team constateren dat er op grond van het verrichte onderzoek aanleiding is om aan te nemen dat seksueel misbruik heeft plaatsgevonden, neemt de directeur maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

d. Inschakelen van politie en justitie het bestuur en het Zorg om welzijn team doen, wanneer het rapport van de onderzoekscommissie hiertoe aanleiding geeft, formeel aangifte van seksueel misbruik bij de politie en het Openbaar Ministerie.

2.4 Omgaan met de media

Als op de Ruimte school, KDV en BSO een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er zal worden omgegaan met de pers.

Enkele aandachtspunten bij het omgaan met de pers: (bron: 'concept calamiteitenwaaier van De Veilige School' ontwikkeld door Anke Visser en Frits Prior.)

- Denk na over de keuze van een passieve of actieve opstelling. Door zelf de pers te informeren houdt u de regie min of meer in handen en voorkomt u wellicht erger.
- Wijs een vaste, liefst geoefende persoon aan die de contacten met de pers onderhoudt. Overweeg daarbij of een persoon van buiten het team (bijv. een bestuurslid) te verkiezen is omdat deze toch wat verder van de zaak af staat. Overleg zo mogelijk met de politievoorlichter.
- Denk goed na over de boodschap: wat willen we wel/niet vertellen en hoe formuleren we dat kort en concreet?
- Selecteer: wie staan we wel te woord en wie niet?
- Noteer voorwaarden: bijv. vragen vooraf op papier, afspraken over inzien tekst voor publicatie.
- Wanneer wordt de pers ingelicht? In ieder geval niet voordat personeel, ouders en kinderen goed zijn ingelicht.

- Wat is ons belang om in te gaan op vragen van de pers? Wat is wenselijk, wat is nodig? •
- Betracht openheid binnen grenzen: vertel de waarheid, tot de feitelijke kern beperkt. Noem geen namen, bewandel geen zijpaden.
- Zorg voor een adempauze: niet direct in de uitzending, vragen vooraf inzien, terug (laten) bellen, afspraak later op de dag.
 - Doe de contacten met de pers nooit alleen: de boodschap samen met anderen voorbereiden, iemand meenemen of mee laten luisteren, samen evalueren.

2.5 Informeren betrokkenen⁸

a. Informeren van het team

Een belangrijke stap is het informeren van de teamleden. Zij moeten goed op de hoogte zijn om: De schok in teamverband te verwerken. Om te gaan met vragen en opmerkingen van ouders. Om te gaan met vragen en opmerkingen van de “buitenwereld”. Mogelijke andere slachtoffers te signaleren. Eenduidige afspraken te maken over de aanpak van de situatie.

••••• Een niet te onderschatten factor is de loyaliteit van personeel ten opzichte van aangeklaagde collega's. De ervaring leert dat collega's in situaties van twijfel eerder de kant van de volwassene kiezen dan die van het kind, zeker als het gaat om seksuele intimidatie. Meldingen van seksuele intimidatie berusten zelden op waargenomen feiten door volwassenen. Meestal moet de volwassene zich baseren op het woord van het kind. Geloof en ongeloof, loyaliteit ten opzichte van de collega of het kind, kunnen een team in partijen opsplitsen. Belangrijk is teamleden voor te houden dat zij niet hoeven te beslissen over wat “waar” of “niet waar” is. Zij zijn wel verantwoordelijk voor het welzijn en de veiligheid van de kinderen.

⁷ bron: GGD Flevoland ⁸ bron: GGD Flevoland

Aandachtspunten en overwegingen bij het informeren van het team:

- Zorg dat het hele crisisteam van het Zorg om Welzijn team aanwezig is.
- Zorg dat alle teamleden aanwezig kunnen zijn. De aangeklaagde is niet aanwezig, maar zal (achteraf) schriftelijk geïnformeerd dienen te worden over de globale inhoud.
- Overweeg welke andere personeelsleden moeten worden uitgenodigd, zoals vaste invalkrachten.
- Informeer afwezigen en zieken persoonlijk over wat is besproken.
- Overweeg of er deskundigen van buitenaf bij aanwezig moeten zijn.
- Nodig de teamleden liefst mondeling uit.
- Geef tijdens de vergadering feitelijke informatie over de melding en de tot nu genomen stappen en de nog te nemen stappen. Geef aan wat de verwachtingen naar de teamleden zijn.
- Biedt ruimte voor emoties, vragen, laat stoom af blazen.
- Maak afspraken over de omgang met de buitenwereld: -bij vragen van derden doorverwijzen naar het crisisteam, geen uitspraken naar de pers, -geen contact met de aangeklaagde.
- Organiseer opvang voor leidsters die daaraan behoefte hebben.

b. Informeren van de “andere” ouders

Een moeilijke, maar meestal niet te vermijden stap is het informeren van de “andere” ouders over de beschuldigingen van ongewenste omgangsvormen. Bedoeld worden de ouders waarvan niet

bekend is dat hun kinderen slachtoffer zijn. Ouders hebben recht op informatie, zeker als hun kind ook een mogelijk slachtoffer is.

Er kennen overwegingen zijn om de andere ouders (voorlopig) niet te informeren:

- De mogelijke dader is een kind van het kindercentrum. De bescherming van de kind-dader telt dan even zwaar als de rechten van de slachtoffers.
- Ouders van een slachtoffer eisen geheimhouding.
- Politie vraagt om geheimhouding. Overleg in zo'n geval met de politie of het informeren van de ouders daaraan ondergeschikt mag worden gemaakt.

Aandachtspunten en overwegingen bij het informeren van de ouders:

- Informeer ouders schriftelijk en mondeling.
- Overweeg welke ouders moeten worden uitgenodigd voor een ouderavond. De ouders van kinderen die nu bij de aangeklaagde op de Ruimte school en BSO zitten
- Hoe groot kan de groep zijn die op een avond wordt geïnformeerd.
- Zorg dat de ouders van slachtoffers op de hoogte zijn van de informatieavond die gaat komen. Bespreek met hun welke informatie er gegeven gaat worden.
- Nodig deskundigen uit die antwoord kunnen geven op vragen van ouders: bijv. politie, jeugdarts/jeugdverpleegkundige, vertrouwenspersoon.
- Nodig ouders schriftelijk uit, geef brieven niet aan kinderen mee naar huis.
- Houd rekening met taalproblemen bij allochtone ouders.
- De voorzitter van de bijeenkomst is bij voorkeur de voorzitter van het bestuur. Het crisisteam en eventuele deskundigen zitten naast hem. Bespreek van tevoren de onderlinge taakverdeling.
- Geef feitelijke informatie met in acht nemen van privacy van betrokkenen.
- Vertel welke stappen zijn genomen en welke nog zullen volgen.
- Geef aan waar ouders terecht kunnen als zij vermoeden dat hun kind ook slachtoffer is.
- Geef aan wat de Ruimte te bieden heeft.
- Geef ruimte voor de vragen en emoties die bij ouders zullen los komen.
- Wees voorbereid op boosheid, ga niet in de verdediging. De boosheid van ouders zal terecht of onterecht tegen de Ruimte richten.
- Bedank ouders voor hun aanwezigheid en betrokkenheid.

Bijlage 1 (bij dit protocol)

Algemene aandachtspunten

Een melding komt bijna altijd onverwacht en op een ongelegen moment. Het is prettig in zo'n geval een stappenplan bij de hand te hebben dat handvatten geeft tot hoe te handelen. Realiseer je echter dat het slechts richtlijnen zijn en dat iedere situatie zijn eigen specifieke verloop zal hebben.

De volgende overwegingen en aandachtspunten zijn gewenst:

- Probeer zo snel mogelijk een gesprek te regelen (met melder door bestuurslid en zorg om welzijn team lid), liefst meteen. Voer dit gesprek bij voorkeur niet alleen.
- Verslaglegging. Begin met dossiervorming. Noteer zo nauwkeurig mogelijk, data, tijden, feitelijkeheden, afspraken, betrokkenen. Mogelijk is het van belang dit later nog eens terug te lezen. Leg aan de klager uit dat je een en ander opschrijft.
- Stel de klager op de hoogte van de procedure.
- Stel het bestuur op de hoogte van de klacht.
- Het bestuur stelt de aangeklaagde zo snel mogelijk op de hoogte van de melding.
- Neem, als dat nodig is, beschermende maatregelen t.o.v. de aangeklaagde. Betreft het bijv. een staflid, dan is het wellicht onmogelijk voor hem/haar nog te functioneren of moet hij/zij beschermd worden voor represailles.
- Stel de aangeklaagde op de hoogte van de procedure.
- Als de klager een kind betreft, betrek dan zo snel mogelijk de ouders/verzorgers erbij.
- Is de veiligheid van het kind gewaarborgd?
- Nemen de ouders de verantwoordelijkheid voor de zorg voor hun kind? Stellen ze hun kind veilig en zoeken ze de benodigde hulp? Zo nee, dan kun je dit ook (anoniem) melden bij Veilig Thuis
- Adviseer klager en aangeklaagde niet met “derden” over de melding te praten.
- Zeg geen geheimhouding toe. Als er actie moet worden ondernomen kun je die belofte niet nakomen.
- Vraag je af of hier sprake is van een strafbaar feit en of je meldplicht hebt.
- Is iedereen die erbij betrokken moet worden op de hoogte?
- Is er een tolk nodig om een gesprek te voeren.
- Stel een crisisteam samen. Dit kunnen mensen van de overleggroep zijn.
- Wie zijn er allemaal op de hoogte van de melding?
- Is er onrust bij andere ouders/ kinderen, in de wijk? Moeten andere ouders geïnformeerd worden, moet er een voorlichtingsavond worden georganiseerd voor de ouders uit de betreffende groep of voor het hele kindercentrum?

9 bron: GGD Flevoland